

AZ EMBER

GÖNDÖR FERENC POLITIKAI HETILAPJA

Ének ötven gödörrel

Párisban most seprűzték ki az Elyséből a renegát Millerand elnököt és a francia demokrácia mérföldes lépéssel halad, meggyőzően céljai felé. A baloldali pártok impozáns győzelme immáron érezteti üdítő hatását és az egész világ visszafojtott lélegzettel figyeli a francia politika drámai fejleményeit. Párisból egy új világ vetíti előre virágzó színeit és a felszabadító vihar, amely elsöpörte az utóból Millerand urat, megremegteti az európai reakció összes bagolyvárait.

Ezen közben Budapesten lázas munka folyik. Éppen most készítik nagy buzgalommal azt a rendeletet, melynek alapján szép hazánkból minden külföldi állampolgár minden ok nélkül kiutasítható. Mindennek a megcsufolása ez, ami Európát jelenti és jellemző fényt vet arra a híres magyar vendégszeretetre. Kiseprűzik Magyarországból az idegeneket, de vajjon születhetnek-e másfajta rendeletek abban az országban, ahol a törvényszéki tárgyalóterem nyilvánossága előtt jelentheti ki, Danich Mihály tisztihelyettes ur:

— Ötven embert felakasztani és ötven gödröt megásni, tessék beleképzelni magukat az én helyzetembe.

Szegény holtra fáradt Danich Mihály, a kormányzó vitéz tisztihelyettese, a Prónay, Héjjas Francia-Kis Mihály banda egyik legérdemesebb tagja, joggal panaszkodott, hogy őt kimerítették a folytonos akasztások, ami nem csoda, hisz a gödröt is neki kellett megásni, amelybe az akasztott embereket elföldelték. Csakugy melleleg említette Danich Mihály az ötven akasztást és az ötven gödröt és a bíróság vérfagyasztó szigorral ítélte el nem kevesebbre — négy heti fogházra, öt esztendő óta sok ilyen Danich Mihály sokat akasztott és sok gödröt ásott. Csupa ilyen Danichokból toborzódott össze a keresztény kurzus elite gárdája. A Danichok országává süllyedt szegény boldogtalan Magyarország és igazán mindegy, hogy Danich Mihályt Héjjas Ivánnak hívják-e avagy Prónay Pálnak.

Tele van az ország szabadlábban járó Danichokkal és mert a férfiak fölöttébb szorgalmasak valának, sok száz embert, sőt az évek során sok ezer embert kötöttek fel különböző magyar akác-fákra és senki sem kérte számon ezeket a rémtetteket és így lassanként teli lett az ország azokkal a gödrökkel, amelyeket ez alapos, tevékeny és lelkiismeretes Danichok ástak az akasztott emberek számára. Sok-sok kicsi gödör húzódik meg az áldott és zsiros magyar földben, valamennyi gödör szája betemetve és mindegyiknek mélyén ott rothad a néma áldozat, az ártatlanul meggyilkolt szegény-szegény ember. Mikor jön el végre az idő, hogy ennek a sok-sok magyar gödörnek csendes lakóit számonkérjük a vitéz Danichoktól és mikor kerülnek végre a szabadlábban járó fenevadak lakat alá?

Naiv és álmodozó kérdéseket sőhajtozunk bele a tavaszi szélbe és nincs senki, aki választ tudna adni ezekre a jajveszékeltő kérdésekre.

Ezért torzul fájdalmas mosolyra az ajkunk valahányszor a magyar konszo-

lidációról esik szó és ezért hirdetjük hazugságnak mindazt a farizeus legendát, amely a magyar jogrendről regél. Amíg a magyar bíróság előtt megtorlatlanul lehet ötven ember felakasztását és ötven gödör megásását dicse-

kedve emlegetni, addig száműzetés a mi sorsunk, bujdosás a hivatásunk és vádemelés a legszentebb kötelességünk. Itt állunk felemelt fejjel, nyugodt lelkiismerettel, tiltakozva, vádolva, itt állunk és másként nem teketünk. G. F.

Magyarországon tovább tart az ellenforradalom terrorja

Az angol munkáspárt elnöke a magyar helyzetről

A szocialista munkásinternacionále exekutív-bizottsága három napon át ülésezett Bécsben, amelyen a magyar szociáldemokrata párt részéről Peidl Gyula és a magyar emigráció részéről dr. Kunfi Zsigmond vettek részt. A napirenden a politikai helyzet megvitatása szerepelt. A tárgyalás bizalmas volt és a tanácskozásról kommuniké adtak ki. Érdekes, hogy magyar részről a vitában csak Kunfi Zsigmond szólalt fel, holott a magyar kérdés is szőnyegre került. Gramp, az angol munkáspárt elnöke ugyanis az angol munkáspárt és az Internacionále megbízásából résztvett a magyar szociáldemokrata párt kongresszusán és személyesen informálódott a magyar munkásosztály elnyomtatásáról. Gramp budapesti utjáról a következő jelentést terjesztette be az exekutív-bizottságnak:

Uraim! Megbízatomhoz képest részt vettem a magyar szociáldemokrata párt kongresszusán Budapesten, ahol nagyon meleg fogadtatásban részesültem, mint az angol munkáspárt képviselője és mint az internacionale tagja. A magyarországi mozgalom üldöztetés alatt működik és olyan nehézségekkel küzd, amelyek nem lettek figyelembe véve az angol munkásdelegáció 1920-iki információját. Mégis magyar elvtársaink szüntelen propagandát folytatnak és mindent megtesznek, hogy a munkásság helyzetét megjavítsák, és a szocializmus céljait előbbre vigyék.

Ertesültem, hogy a pártot a magyar parlamentben 24 tag képviseli, míg a háború előtt nem volt parlamenti képviselő. Ha tekintetbe vesszük súlyos elnyomtatásukat, úgy ez az eredmény számbavehető.

A kongresszusra való érkezésemkor

gyeves örök örítették az ajtókat és a tárgyalások egész folyamata alatt számos egyenruhás rendőr ült az elnök mindkét oldalán és jegyezte, amit a különböző szónokok mondtak. A megnyitás napján számos civilruhás detektív volt jelen a delegációs teremben, akik csak a mi erős protestálásunkra hagyták el a termet.

Beszédemben kimutattam az angol mozgalom eredményeit, ami nagyon érdekelte a delegátusokat. Különösen megtapsolták a jelentést, hogy Angliában a mozgalom nem teóriákra és dogmákra volt építve, mint inkább gyakorlati munkára és tapasztalatokra, a siker irányította működésüket.

Hangsúlyoztam a militariz-

mus és reakció elleni küzdelem szükségét és hangsúlyoztam, hogy a nevelés egyik legfontosabb tényezője a mozgalom működésének, hogy a munkásság könnyebben célhoz jusson. Szükségesnek tartottam az internacionális mozgalommal erre vonatkozóan ismertetni, mivelhogy Magyarország még mindig a feudalizmus és a militarizmus járma alatt nyög. Ha megfontoljuk, hogy az azelőtti Magyarországhoz tartozó területek kétharmada elveszett, akkor könnyen megérthető lesz, hogy a jelenlegi uralkodó osztályoknak könnyű a tömegek támogatását megnyerni a militarista politikának. Több emberrel beszéltem a szociáldemokrata párt tagjai, de akik a jelenlegi rezsimek ellen vannak és akik a jelenlegi kormányzat megbuktatására szívesen segédkeznek nyújtanak. Az ő véleményük a magyarországi állapotokról megerősítette, amiket a párt tagjai mondtak.

Az egyetlen formája a szakszervezeti mozgalomnak, ami meg van engedve Magyarországon, egy különösen hatástalan formája a mozgalomnak, alávétve mindentéle korlátnak és kormánybeavatkozásnak, de bizonyos esetekben ez a szervezkedés sincs megengedve. A vasutasok megkértek arra, hogy járjak közbe, hogy szakszervezeti szervezkedésüket lehetővé tegyék.

A munkabérek, angliai viszonyokhoz képest, nagyon alacsonyak, bár az életviszonyok ugyanolyanok, mint Angliában. Budapestről az az impresszió, hogy egyoldalón a paloták városa, másoldalon a kunyhóké. Erős kritikát hallottam azon uriember ellen, aki Angliát képviselte, de aki — mint értesültem — közben visszahivatott. Még az érzést is megfigyeltem, minthogy a magyar munkás helyzetét nem értik Angliában, és bizonyos, magyar újságok olyan kijelentéseket közölnek egyénenként, akik ami mozgalomhoz tartoznak, mintha a magyarországi rezsimek liberális szellemű volna. Aki ilyen nyilatkozatot tett, az rossz szolgálatot tett a magyar munkásmozgalomnak.

Nem kell sokáig Budapesten lenni, hogy az ember érezze a feodális atmoszférát.

Ezért ajánlom, hogy aki a pártban felelős pozícióban van, tartózkodjék az ilyen nyilatkozatoktól, amíg maga személyesen meg nem győződött a helyzetről.

A magyar szociáldemokrata párt nagy reménnyel tekint az angol

munkáspártra és kormányra és amennyiben Magyarország geográfiailag és politikailag fontos pontot jelent, az a meggyőződés, hogy nagyobb és behatóbb tanulmányozása a magyar ügyeknek megjutalmazná azokat, akik az internacionális helyzetet megismerni akarják.

A jelentés nyomán hosszabb vita keletkezett. Peidl Gyula nem óhajtott felszólalni. Kunfi Zsigmond azonban nagy hatással beszélt a magyar állapotokról. A kiadott kommuniké szerint az exekutív-bizottság a magyar kérdésben a következő határozatot hozta:

Szemben a széles mederben folytatott propagandával, Gramp angol delegátus jelentése alapján az exekutív-bizottság megállapítja, hogy Magyarországon az ellenforradalmi rezsimek terrorja tovább tart és minden szocialista és munkáspártnak továbbra is szent kötelessége, hogy az elnyomott magyar proletáriátust erkölcsi támogatásban részesítse.

Tehtett arra, hogy az Internacionáleban többek közt Anglia kormányon levő munkáspártja és a most kormányra kerülő francia szocialisták képviselői is helyet foglaljanak, ennek a megállapításnak jelentőségét nem lehet eléggé aláhúzni. Ugyan, Magyarországon még mindig dühöng az ellenforradalom, amelynek Bethien István házal, figyelembe kell, hogy vegye, hogy a magyar munkásság még mindig ellenforradalmi terror alatt gyötrődik.

Megkértük Kunfi Zsigmondot, hogy az exekutív-bizottság ülésén történetéről adjon felvilágosítást. Kunfi Zsigmond a következőket volt szíves mondani:

— A tárgyalás bizalmas volt és nem nyilatkozhatom. A kiadott kommuniké teljes tájékoztatást nyújthat. Annyit közölhetek még, hogy az exekutív-bizottság behatóan foglalkozott a magyar kérdéssel.

Meg kell még említenünk, hogy a kongresszuson résztvevő külföldi szocialista vezetők szónoklatokat tartottak a bécsi munkások különböző népgyűlésein. A magyar szociáldemokrata párt részéről Kunfi Zsigmond és Böhm Vilmos tartottak beszédet. A budapestiek nem beszéltek.

— **Előfizetési felhívás.** Lapunk olvasóit és barátait felkérjük, hogy az emigráció egyetlen újságját, „Az Ember”-t szíveskedjenek támogatni, oly módon, hogy előfizetők gyűjtésével siessenek a segítségére. „Az Ember” pusztán olvasói támogatásából él és így mindenki, aki tisztában van annak a jelentőségével, hogy a bujdosóknak ez az egyetlen orgánuma még mindig itt áll és teljesíteni fogja kötelességét, az nem fogja szerénytelenségnek venni, ha arra kérjük, hogy gyűjtsön előfizetőket a mi lapunk számára. Ha minden előfizetőnk csak egyetlen új előfizetőt szerez, már igen nagy mértékben járul hozzá „Az Ember” további fennmaradásához. Olvasóink és barátaink sürgős támogatását kérjük tehát. Az előfizetési díjakat „Az Ember” kiadóhivatalába, Wien, V., Hamburgerstrasse 20. kérjük címezni.

Szabó Dezső nem fogad el kegyel- met Horthytól

Szabó Dezső, mint egy komoly Vezuv, már hetek óta ismét háborog. Azon kezdte, hogy egy apróhirdetést küldött be a lapoknak közlés végett, amelyben 7000 dollárért a könyvtárát kínálja eladásra és egyúttal bejelenti, hogy kivándorol. Ennek nyomán több interjú, nyilatkozat jelent meg a pesti lapokban, amiket érdemes észre venni, mert hogy Szabó Dezső költői aposztrofálásában a kurzusnagyságok — a költő egykori fegyvertársai — ugyan csak elintéztettek.

— Utóvégre én már meguntam a sok szélmalomharcot — mondta Szabó Dezső egy újságrónak — úgy éreztem magamat, mint a pártját, aki panaszkodik a háziurnak, hogy sok a poloska, mire a háziur egy Manichert nyom a kezembe, hogy azzal puskázza le a falról a férgeket. Ebből a megtiszteltetésből nem kérek. Ha itt maradok is, inkább faljanak fel a poloskák, mint-hogy én puskával lövöldözsem le őket a falról. Nem fogok többé époszt csinálni poloskával.

Aztán rátért az ítéletre, a két évi fogházra, amelyet nemzetgyalászás címén egy cikkért kapott. Az ítélet most kerül a Kuria elé.

— Még ezt az ítéletet megvárom — mondja Szabó Dezső. Ha elég abszurd lesz, akkor biztosan hozzásegítenek a könyvtáram eladásához. Pedig egyes elemek üzenettek hozzám, hogy lépjen be a pártjukba, akkor enyhébb kuriai ítéletet kapok. A „Szózat“ is meg akart nyerni hívének, csak ott hibázták el, hogy egy olyan hitvány emberiképletet küldtek hozzám, mint Kádár Lehel.

Sok hasznom volt — folytatta — abban az időben, amikor Cili néniről írtam, (Tormay-Krémüller Cecilia. A Magyar Sz. hölgyek emlékeim kivonulnak és bizony nem a legfinomabb megjegyzéseket tették rám ezek dámák, amikor soraik között a pódiumra léptem, de tíz perc múlva megkomolyodott az arcuk és egy fél óra múlva sirtak. Most már békében hagynak az ítélet óta és egyszerű munkásemberek jönnek mellettem az utcán és sebtiben a fülembe sugják: eljön még a mi időnk! Az emberek nem hiszik el, hogy Szabó Dezső hazaáruló, pedig itt Budán nagyon ellenem igyekezett lázítani a lakosságot az a... hogy is hívják azt az izsákos újságrót? Hja igen az a Lehner. A napokban egy iskola előtt mentem el. Kis elemista lányok jöttek ki, az egyik hirtelen odasugta a másiknak: „Te, itt meg Szabó Dezső!” — „Ki az a Szabó Dezső?” kérdezte a másik. „Az olyan, mint Rákóczi: ő fogja kitűzni a szabadság zászlaját!”

Ez az interjú állítólag az újságró indiszkréción folytán került a lapba és bár Kádárról és Lehnerrel nem nagy reverenciával emlékszik meg, annál élénkebben ünnepli Szabó Dezső — Szabó Dezsőt. Hát tényleg végleg kuruclnak csapott volna fel Szabó Dezső? Ugylátszik, hogy következetesen mutatja ezt a formát. Olyannyira, hogy már Horthy Miklósnak, szeretett kormányzónknak is alágyujtott. Szabó Dezső ugyanis nyílt levelet intézett Kosztolányi Dezsőhöz, abból az alkalomból, hogy Kosztolányi pertörzési akciót indított Szabó Dezső érdekében és egy küldöttséget akart az államfőhöz vezetni, de az államfő nem volt hajlandó a küldöttséget fogadni. Most, ha a Kuria helyben hagyja az ítéletet, Kosztolányi azzal a tervvel foglalkozik, hogy kegyelmi kérvénnyel fordul Horthyhoz. Szabó a nyílt leveleiben határozottan felszólítja Kosztolányit, hogy ezt az akciót hagyja abba, mert az akció eredményét sohasem tudná elfogadni. Majd így folytatja:

Mi mint emberek, emberi gyarlóságainkkal, hibáinkkal, szenvedélyeinkkel éppen úgy az igazságszolgáltatás alá tartozunk mint bárki más. Elnézést, szánalmat, kegyelmet éppen úgy kérhetünk és elfogadhatunk az igazságszolgáltatás ill. törvényes fórumaitól mint akárki

De mint a magyar gondolat megtermői — mint a magyar faj történelmi életakarátának kinyilatkozásai: mi vagyunk a magyar lélek elhivatott legfőbb fórumai, koronázatlan királyai, itt mi vagyunk a bírók az örökkévalóság színe előtt. És irtózatossá elhivatásunk teljesítésében még mi sem adhatunk kegyelmet önmagunknak. Ha a magyar jövő előkészítéséhez, ha a magyar faj önmagához eszméléséhez szükséges, hogy börtönbe menjek, börtönbe kell mennem, ha szükséges, hogy szenvedjek, szenvednem kell.

Különbösen is, édes Dezsőm, minden dolgot a jobbik oldaláról kell nézni. Mit is jelent a börtön számomra? Azt, hogy a feleszmélt magyar föld, a fölényes magyar kultúra a Csodálatos Élet, az Elsodort falu írójának annyi nehéz elhagyatottság után mégis kenyert nyújt. Ha egyelőre csak rabkenyeret is.

Egy nagy örömet is kell közölnöm Vele. Im már látom szenvedéseim túlsóbbik partját. A Fidzsi szigetek kannibáljaitól hosszabb szövegű rádiósürgőnyt kaptam. Elmondják, hogy eddig is csak rágalom áldozatai voltak, mert ők csak a tehetségtelen és buta embereket ették meg. De most végleg a kultúra, a nagy emberi szépségek megismerésének útjára tértek. Nagy szeretettel hívnak meg maguk közé. Boldog vagyok, mint az elhanyagolt föld, mely jó gazda keze alá kerül. Hát nem lesz bűn az, hogy termek és hálás arcok fognak visszamosolyogni előőmlő kalászaikra! Minden nap látni fo-

Az ügyvédi kamara megbélyegezte Gadót, a Tisza-pör elnökét

A Tisza-pör örökre iskolapéldája marad a politikai pöröknek, amely mindenkor igazolni fogja, hogy a hatalmat kiszolgáló minden skrupulustól ment osztálybiróság miképpen képes politikai bosszúból, hamistanuk segítségével és törvénytelenségek halmazával, teljesen ártatlan emberek fejére halálos büntetést olvasni. A Tisza-pör egy jellemző epizódja kapcsán most legelőször az ügyvédi kamara is szelid kritikát gyakorolhatott a Tisza-pörben megnyilvánult bíraskodási módszerrel, rá sütvén Gadó Istvánra, a Tisza-pör elnökére, hogy törvénytelenül korlátozta a védelmet szabadságában. Az ügyvédi kamara válaszmánya egy fegyelmi ítéletet hozott, amely felmentette dr. Várkonyi Oszkár, a Tisza-pör fővédőjét. Ez a felmentő ítélet egyúttal marasztaló ítéletet jelent Gadóra, aki lelkiismeretlenségű eskütetett meg hamistanukat, de sötét zárkat osztott, amikor a vádlott a hazug váddal szemben az életét védte.

A Tisza-pör során különböző hamistanuk tömegében a bíróság kihallgatott, sőt a vallomásra megeskettetett egy rendőrfelügyelőt, aki elmondta, hogy tanuja volt, amikor a Várban egy népgyűlésen Károlyi Mihály szónoklatot tartott. Kéri Pált ott állt volna a háta mögött és sugott Károlynak, majd előlépett és elővette az arany óráját és azt mondta:

— Egy fél óra múlva Tisza nem fog élni!

A bíróság a tanutól erre a vallomásra esküt vett, mint ahogy egy másik hamis tanu, Lándor Tivadar, viszont arra tett esküt, hogy ő tanuja volt annak, amikor Kéri az Otthon körben vette elő az óráját és bemondta Tiszának a félórát. Ezzel szemben bebizonyosodott, hogy Kérinek sohasem volt órája, de a Gadó-féle bíróságot ilyen csekély ellenmondások nem zavarták. Amikor azonban a szemmel láthatóan hamisanvalló rendőrfelügyelő letette az esküt, a rá következő szünetben Kéri Pál egy cédulát akart védőjének, Várkonyi Oszkárnak juttatni. A cédulán néhány sorban figyelmeztette, hogy a rendőrfelügyelő ellen hamis tanuvallomás miatt adjon be feljelentést. A Kéri őrző csendőr azonban meglátta, hogy Kéri „levelezik“ a védőjével, a cédulácskát megakartá kaparítani. De Kéri sem a csendőrnek, sem magának Gadónak sem volt hajlandó átadni, hangoztatván, hogy a vádlottnak joga van védőjével nérvszemközti felügyelet

gom, hogyan lesz mások életévé az, ami bennem az élet ajándéka. És nem lesz sárگا folt és bőjtös kietlenség az, hogy szelid dolgok zengő muzsikájának születtem.

Junius közepén két kannibál konzul fog értem jönni Budapestre. Vissza fogják vásárolni kedvenc tárgyaikat, amelyeket az utolsó három év alatt el kellett adogatnom. És azokkal együtt nagy szeretettel fognak hazájukba szállítani. Én már kannibál nyelven fogom üdvözölni őket, mert nyelvükben igen szép haladást tettem. Olyan sajátosan józúiek és kedvesek a kannibál szavak. Vagy talán csak nekem azok. Mert a jó kenyér, a biztos holnap, az emberi szívek szokatlan melegsége árad belőlük reám.

Együttérzésem köszöni s szinte szeretettel üdvözöl későn megismert költészeted hü bámulója.

Bpest, 1924 máj. 31.

Szabó Dezső,
magyar börtöntöltelék,
a kannibál kultúra kedvence.

U. i. Ha bármikor menekülnöd kell, csak jöjj hozzám. Terített szívek és terített asztal fognak várni. Adress: Szabó Dezső, Jangaga, Fiji islands, Bur-smutz-gór. (Magyarul: Jangaga, Fidzsi sziget, Vendéglő a sváb paraszthoz.)

Szabó Dezső a kannibál konzul meghívását elfogadja, de Horthytól nem fogad el kegyelmet, ez szép. Tévedés azonban azt hinnie, hogy Kosztolányinak valaha is menekülni kell. A Pardon-rovat atyjának nem kell soha menekülnie.

nélkül beszélgetni. Kéri Pált ezért az ügyész negyvennyolc órai sötét zárkával büntette. A másnap reggeli főtárgyaláson dr. Várkonyi Oszkár fel akart szólalni, hogy az elnököt jogorvoslatot kérjen az igazságtalanul alkalmazott büntetés miatt. Gadó azonban legyintett a kezével és beszólitotta a terembe dr. Papp Józsefet, aki ottan készült meghallgatni. Dr. Várkonyi Oszkár továbbra is állva maradt és az elnök kérdésére kijelentette, hogy a védelem szabadságának megsértése miatt előterjesztést kíván tenni. Gadó nem engedte meg, hogy az előterjesztést megtegye és miután Várkonyi továbbra is ragaszkodott jogaihoz, megvonta tőle a szót. Erre Várkonyi izgatottan összecsomagolta az iratait és azzal a kijelentéssel távozott a tárgyalóteremből, hogy ilyen körülmények között képtelen ellátni a védelmet. Gadó ezt a hallgatóság közt időző ügyvédet rendelt ki Kéri védőjének és kihirdette a bíróság végzését, hogy Várkonyi ellen megfelelő megtorlás végett jelentést tesz az ügyvédi kamaránál. Az ügyvédi kamara válaszmánya, mint fegyelmi bíróság dr. Várkonyi Oszkár ellen a fegyelmi eljárást megszüntette. A megszüntető határozat kimondja:

„A panaszlott ügyvéd joggal tulajdonította a törvényes rendelkezések téves elnöki felfogásának azt, hogy a kir. ügyészesség védettjét, aki felett való rendelkezését a cédula átadásában tévesen felismert szabálytalanság megtorlása végett az elnök a kir. ügyészességnek átadta, 48 órai sötét magánzárkára ítélte.

Midőn tehát panaszlott a legközelebbi napon tartott főtárgyalás elején a védelem szabadságán ténylegesen sérelmet szóvá akarta tenni, evégből felállással szólásra jelentkezett, köteleességszerűen és a hivatása komolyságától áthatott védőhöz méltóan járt el; midőn pedig az elnök a felszólalást a többszöri kísérlete dacára sem engedte meg, jóllehet, saját kijelentése szerint is tudta, hogy a védői jogok sérelme címén a cédula átadásának körülményeit és az annak nyomán védettjére járt következményeket kívánja szóvá tenni; az igaza tudatában levő panaszlott a főtárgyaláson állandóan jelen volt nagyszamu közönség és a nyilvánosság előtt is oly helyzetbe juttatta, melyben csak egyéni és ügyvédi önértetének feladásával lett volna képes a főtárgyaláson tovább is részt venni. Ha

tehát panaszlott ügyvéd ily körülmények után annak tudatában, hogy védettjének rajta kívül is van megbízott védője, akinek megjelenését a tárgyaláson várhatta, a főtárgyalást otthagytva s ezzel annak rövid időre való félbeszakítását előidézte anélkül, hogy védettjének érdeke sérelmet szenvedett volna, úgy ebben a magatartásban sem az ügyvédi köteleességszerű fegyelmi megtorlás alá eső megszegése, sem a kar becsületével és tekintélyével szemben elkövetett vétség fel nem ismerhető.

Az indokolás szerint tehát dr. Várkonyi védő köteleességszerűen és jogosan járt el, ami azt mondja, hogy Gadó István követett el törvénysértést és jogtalanságot. A legjellemzőbb azonban az, hogy a törvény őrei a hamis tanuk ellen, akikre nyilvánvalóan rábizonyult, hogy hamisan esküdtek, eddig nem indítottak eljárást. Semmi bajuk nem történt. Ellenben a védőügyvéd ngakába akasztottak fegyelmi eljárást. Sötét zárka Magyarország...

A nagyváradi Ady-ünnep

A „Genius“ című erdélyi szépirodalmi lap a napokban Ady-ünnepélyt rendez Nagyváradon. A műsoros irodalmi-est a nagyváradi színházban lesz és a budapesti írók közül Móríc Zsigmond, Babits Mihály és Emőd Tamás működnek közre az Ady-emléknapon. Jelentékeny és örvendetes kultúresemény a nagyváradi Ady-ünnep, amelyet az egyik utódállamban, Romániában tartanak meg és abban a városban, ahol Ady Endre korszakos zsenije először bontakozott ki: Nagyváradon. Éveken keresztül volt Ady Endre nagyváradi újságró, előbb a „Szabadság“ munkatársa, majd a „Nagyváradi Napló“ felelős szerkesztője. Ekkor még csak kevesen tudták Nagyváradon is, hogy e korszak legnagyobb költője szólal meg a helyi lap hasábjain és a zseniális újságcikkeken kívül először nagyváradi lapban jelentek meg Ady első hatalmas versei. Sőt a nagyváradi Szigligeti Színház mutatta be sok esztendővel ezelőtt Ady Endre nagyváradi hírlapiró „Műhelyben“ című egy felvonásosát, Biró Lajos és Dénes Sándor helyi szerzők egy felvonásosának társaságában.

Nagyvárad tehát a legméltóbb hely az Ady-emléknapon megtartására és a budapesti írókat kitűnő férfiak fogják képviselni Móríc Zsigmond, Babits Mihály és Emőd Tamás személyében. Emőd egyébként maga is nagyváradi ember és Adynak legrégebb barátai közül való. Amikor meghatott üdvözlésünket küldjük a nagyváradi Ady-ünnep felé, nem mulasztjuk el annak megállapítását, hogy nem tartjuk teljesnek ezt az emléknapot a résztvevőknek egyoldalulag összeállított névsora miatt. Ismételjük Móríc Zsigmond, Babits Mihály és Emőd Tamás méltó módon reprezentálják a magyar irodalmat, de hiányozni fog a nagyváradi Ady-ünnepről néhány olyan férfi, akiknek feltétlenül ott volna a helyük és akik Magyarországon ma nem vehetnek részt semmiféle emléknapon, de ha egy utódállamban áldoznak Ady Endre emlékének, akkor okvetlenül meg kellene ott jelenniük. Hamarjában a következő hevenyészett kis névsort állítottuk össze azokról, akik a nagyváradi Ady-ünnepen nem lesznek jelen, pedig ott volna a helyük:

Ignotus, a „Nyugat“-nak ma is főszerkesztője, Jászi Oszkár, Hatvány Lajos, Kunfi Zsigmond, Reinitz Béla, Bölöni György, Antal Sándor. Folytathatnánk a névsort, de azt hisszük ez is elég és nem éppen gyöngye a névsor és mindegyik tagjának volt valami köze Ady Endréhez és a nagyváradi helyi szereplők, éppen úgy, mint az előkelő budapesti írók, nem kerülőnének éppen rossz társaságba, ha ezekkel együtt szerepelnének. Egyébként szeretetteljes üdvözlésünket küldjük a csonkaságában is megható nagyváradi emléknapon felé.

Magyar emigránsok Bécsben

Írta: Friedrich Oppenheimer

Hazájukból száműzöttek. Akiket a sors megkímélt ettől, feltudjátok-e mérni szenvedéseiket? Van, aki lemérni tudná kínjait, aki fölbecsülni tudná fájdalmaikat, aki megérzi lelkük hullámzását? Száműzöttek, akik éjnek idején, veszedelmek közepette, üvesszőkön, gyakran nevetségesen kis összeggel zsebükben, szemük előtt a borzasztó bizonytalansággal menekültek, mögöttük egy darab föld, amit rajongásig szerettek, rokonok, szerető barátok, asszony, gyermek, vagy unoka, szívükben pedig politikai ideáljaink lángoló szeretete. Ki tudja fölbecsülni a sötét gyászt, ami az emberek lelkét megüli, amikor a nyárs-polgár vígasztalhatatlan sorscsapásnak érzi, ha egy tarokkpárti fölötti vita miatt mellőznie kell kávéházi törzsasztalát?

Évek óta magyarországi emigránsoknak ad Bécs hajlékot. Az idők során számuk fölgyarapodott kétszázézerre. Eleinte politikai menekültek voltak, szabad prédái egy új rendszernek, amely menekülésre kényszerítette őket, ma azonban már hozzátartozói a legkülönbözőbb hivatásoknak és társadalmi rétegeknek. Politikai nagyságok mellett festők, kereskedők, költők, muzikusok, plakátraajzoló, a társaságbeli hölgy mellett a táncosnő, az ex-miniszter mellett a numerus clausus üldözött deákja. Kurta manifesztumok kumuleatív száműzöttjei, állampolgárok, akik egy barbár büntetés előtt vagy mögött vannak és boldogtalanok — akik önmagukat száműzték.

Garami Ernő

Akiket a helyzet vígasztalan fölismerése üzött exiliumba, akik előtt a haza drága képe vígyorgó grimasszá változott.

Emigránsok. Pompás fejek vannak közöttük, gondolkozók és költők, zseniálisok és aktívok. Magyarország nagy szellemi tőkét nélkülöz távollétükkel.

Javarésze a Lajtán át menekült, Bécsben vannak, hálával szívükben a menedékgérgert, amely lelküket nem környezi meg ügyelő szimattal, nem szorítja öklét mellüknek. Csak Károlyi Mihály, egykor a leggazdagabb és leghatalmasabb mágnások egyike, akit annakidején Kun Béla buktatott meg, él ma — majdnem

Hatvany Lajos

egészen elszegényedve — a távoli külföldön. A többiek vagy nélkülözték a messzebb uthoz szükséges anyagiakat, vagy nem akarták maguk és hazájuk között azt a nagy távolságot, mely elzárja őket az otthoni hírektől.

Az önönmagukat száműzött magyarok sorában Garami Ernő a magyar politika egyik legkiválóbb koponyája, az első. Mérsékelt és tartózkodó, Herriot intim barátja. Olyan, aki a kis elektrómekaniushól küzdött föl

magát. Első időben szakszervezeti munkát fejtett ki, később zsurnaliszta lett és husz éven át állott a „Népszava” szerkesztősége élén. A Károlyi-kormányban kereskedelmi miniszter volt, akit Kun Béla, miután ennek elbarátai előtt módfelett meggyőltette magát, elkergetett. Nagyon szeretik és nagybecsülik a magyar demokraták között és bizonyos, hogy visszatérése esetén diadallal fogadnák. Ő azonban, aki Horthyval az első tárgyalásokat folytatta, akit Georges Clark is bizalmával ajándékozott meg, most Bécsben mint kishivatalnok él — önkéntes száműzetésben. Garamit hűséges hívei Bécsbe követték. Így Lovász Márton, a legkiválóbb politikuskok egyike, Károlyi alatt első kultuszminiszter. Jobb oldalon állott, akit Kun

Göndör Ferenc

Béla lefogott. Amikor Horthy bevonult, el kellett hagynia Magyarországot, mert teljes erővel szembehelezkedett az új erőszakoskodásokkal. Bécsben Garamival együtt megalapította a „Jövő” című lapot, melynek megszűnése után Jugoszláviába ment. Most egy elhagyatott faluban él, a legszűkebb körülmények között.

Végeláthatatlan a szellemileg alkotók sora.

Jászai Oszkár, a neves író és filozófus, egykor nemzetiségügyi miniszter, mostanában érkezett meg politikai propagandautjáról Amerikából.

Reinitz Béla

Főszerkesztője volt (az azóta pénzhiány miatt megszűnt) „Bécsi Magyar Ujság”-nak.

Kunfi Zsigmond, a tehetséges és nagyműveltségű író, előbb kultuszminiszter volt Károlyi alatt, később népbiztos. Kun idejében tiltakozott a vörös terror tulkapásai ellen és Kun Béla pribékjei elől éjnek idején szöknie kellett Budapestről. Egyelőre a bécsi „Arbeiter-Zeitung”-nál talált elhelyezkedésre. Dr. Rónay Zoltán, a finom szellemű budapesti ügyvéd, jobboldali, egykor

Erdélyi Mór

igazságügyi népbiztos, mint emigráns a „Bécsi Magyar Ujság” szerkesztője, a legsivárabb anyagi helyzetben él Bécsben. Garbai Sándor. Egykor elnöke a tanácsdiktatúrának. A legaktívabb szakszervezeti ember, aki itt a legvígasztalhatatlanabb szegénységben tengődik és nem tudja, lesz-e holnap belevő falatja. Buchinger Manó, egykor a magyar szociáldemokraták párttitkára, aki itt mint kishivatalnok tudott elhelyezkedni.

Valóságilag tragikus Göndör Ferenc, az izzókoponyájú publicista sorsa. Egykor legjelentékenyebb tagja a „Népszava” gárdájának és nem léphet Magyarországra földjére. A vörösök, ha a kommunisták visszajönnek, éppen úgy fölakasztanák, mint a fehérek, mert mind a két pártnál egyképpen meggyőltette magát. Meggyőződéses szociáldemokrata, aki a két politikai szélsőség ellen egyforma ellenszenvvel viseltetik és keserű szívvel hagyta el a hazáját, Bécsben újból megjelentette Budapestén alapított „Az Ember” című lapját: az egyetlen magyar nyelvű emigráns nyomtatvány, ami máig is fenn-tartotta magát.

Nagyszámú író is él az emigránsok között. Jelentékeny talantomok, alkotó erők, finom tollak. Bíró Lajos, aki előbb Bécsben élt, majd Weimarban, ma Newyorkban tartózkodik, ahol jelentős sikereket ér el drámáival. Károlyi alatt külügyi államtitkár volt.

Hatvany Lajost, a szellemes műkritikust és ismert író, forradalmi publicisztikai működése miatt — a „Pesti Napló” című napilapot szerkesztette —

Bíró Mihály

üztek ki az országból. Egyetlen az emigránsok között, aki kedvező anyagi helyzete következtében meglehetősen gondtalanul tud élni.

De teljesen ártalmatlanok, finom írók és művészek, akik nem követtek el égbekiáltó bűnöket, nem léphetnek magyar területre a fennálló törvények miatt. Így Barta Lajos, a kitűnő novellista, a hipermodern Kassák Lajos, a kiváló Hajnal Jenő, aki főleg elmés, szatirikus írásainak éle miatt tette magát ellenfeleinél gyűlöltté, Fényes Samu ügyvéd, Reinitz Béla zeneszerző, aki nemrégiben Ady verseihez alkotott mesteri kompozíciót mutatta be bécsi zenekedvelők előtt egy matiné keretében és dr. Erdélyi Jenő, a bécsi forradalmi magyar követség sajtófőnöke.

Ugyanígy számos festő! Uitz Béla, az ultramodern, Vértess Marcell, továbbá a már elberlinesedett magyar, Kernstock Károly, Kónya Sándor és a tehetséges Bíró Mihály, akit finom, néhány vakmerő vonással odatett forradalmi plakátjai tetek ellen-szenvessé és a szegény, kicsiny, finom Boris, akinek nem adatott, hogy hazáját láthassa és meghalt. És a többiek...

Elűzöttek és önkéntes száműzöttek. Az emigránstörvény merev korlátokat emelt, falóriást, amit nem lehet áthágni, csak a keserű honvágy léphet át rajta. A magyar kormány igyekezett ugyan enyhíteni a törvény paragrafusain és egyesek ma már mernek hazamenni. A nagy többség azonban még mindig várja a mindent megbocsátó hívó gesztust, különösen a polgári elemek, akik nélkülöznek azt, aki az utat előkészítse, míg a magyar szociáldemokraták állandóan dolgoznak párthíveik visszatérhetésén.

Egyesek mernek hazatérni: végtelen lassu folyamat, önkéntes száműzöttek nincsenek közöttük. Számukra az ut, mint azelőtt, el van zárva, absztrakt falakkal. Politikai áramlatok megmérgezték a haza fogalmát. Sirnak a drága táj után, de irtóznak annak politikai atmoszférájától.

A „Heim Klubban” találkoznak, amit Heimweh Klubnak neveznek egymás között. Asszonyok és férfiak ülnek egymás mellett néma beszéd közepette. Sokan büszkék és elkeseredettek nyíltan beismerni, hogy elepednek a honvágytól. Vágynak szeretett Magyarországot, a drága föld után, amiből a magyar katonák, a vörös ördögök, akik ma szegény, üzött ördögök, egy tarisznyára valót magukkal hordanak, hogy ha már nem láthatják azt az ősi földet, legalább meghallhassanak rajta.

Vagy a Ringstraße egy magyarok által látogatott kávéházában találkoznak, hogy magyar szót haljanak, hogy nyelvük zenéje elszongassa őket.

Szikkadt szemek és kemény vonalak. Bensejükben könnyek forró forrása. Vizumnélküli epedések szállanak, nincs földi hatalom, ami föl tudná tartóztatni. A rádió gyorsaságát is tulszárnyalják. Szállnak tova, folyton, folyton, megállás nélkül.

A Kossuth-párt Károlyi Mihály mellett

Nagy Vince nyilatkozata

A Kossuth-párt, amelyben a magyar radikális polgári politikusok egyesültek, egyes elemek opportunitásból, hogy az uralmon levő ellenforradalomnak kisebb támadási felülettel szolgáljanak, szeretik hangoztatni, hogy a Kossuth-pártnak Károlyi Mihály politikájához semmi köze. Ezzel a fáradtsággal egyuttal azt is kijelentették volna, hogy a Kossuth-pártnak Kossuth Lajos politikájához sincs semmi köze. Ámde Nagy Vince és a Károlyi forradalomban résztvevő többi politikus nyílt sisakkal harcolnak elveikért és Nagy Vince a következő nyilatkozatában bátor becsületességgel tett hitet Károlyi Mihály mellett.

Utólag figyelmeztettek barátaim közül néhányan, hogy a „Világ” néhány hét előtti egyik számában a Kossuth-pártnak egy kommunikéje jelent meg, amely többek közt ezt a kijelentést tartalmazza: „a Kossuth-pártnak sem Károlyi Mihályhoz, sem Károlyi politikájához semmi köze sincs.”

Ki kell jelentenem, hogy ennek a kommunikének szerkesztésében sem én, sem Buza Barna, Vass János, Pete Márton, Kobek Kornél barátaim, sem az igazgatótanácsnak több, velünk egyformán gondolkozó tagja nem vettünk részt.

Az egész kérdést a volt Batthyány-pártnak az az elégedetlenkedő néhány tagja kavarta föl, akik Batthyány Tivadar grófnak akartak kellemetlenséget okozni szemrehányásukkal, hogy miért fuzionált a „Károlyi politikáját folytató Nagy Vincével”.

Erre a konkolyt hinteni akaró vádaskodásra adta ki Rupert Rezső, pártunk közbecsülésben álló elnöke a „Világ”-beli cáfolatot. Neki tökéletesen igaza van, amikor magára vonatkoztatva a dolgot, kijelenti, hogy neki sem Károlyihoz, sem Károlyi politikájához semmi köze, mert ő nem töltött be 1918-ban olyan szerepet Károlyi mellett, mint mi. Ámde a Kossuth-pártnak mi is tagjai vagyunk, akik hazudnánk és multunkkal és lelkiismeretünkkel jönnénk ellentétbe, ha ugyanazt a mondatot aláírnók vagy magunkéva tennők akár csak a hallgatással is.

Mindenekelőtt tudnivaló, hogy Károlyi Mihály ma politikával nem foglalkozik, amikor tehát általában „Károlyi politikájáról” beszélnek, rendszerint az 1918 októberi politikát értik alatta. Erről a politikáról pedig mi igazán nem mondhatjuk, hogy semmi közünk sincs hozzá, mert a multban részeseek voltunk e politika megvalósításának kísérletében, résztint pedig mert az nem lévén más, mint a tiszta nemzeti polgári demokráciának a követelése, ez mai programunknak, a Kossuth-párt programjának is sarkalatos tétele.

Természetesen, személyi politikát nem csinálunk. Elveként harcolunk. Azt a lényegbevágó különbséget pedig minden objektív embernek látnia kell, hogy — mig Károlyi Mihály emlékirataiban szocialistának vallja magát, — mi mindenkor nyíltan hangoztattuk, hogy a polgári demo-

krácia elvi alapját nem vagyunk hajlandók elhagyni.

Ez az elvi különbség azonban nem csökkentheti Károlyi személyéről a múltban táplált véleményünket, hazafisága, őszinte demokratizmusa és önzetlen nagylelkűsége iránt érzett nagybecsülésünket és baráti ragaszkodásunkat, mert amint nekünk jogunk volt megmaradni régebben is vallott programunk, a polgári demokrácia elvi mellett, neki épügy szabad-ságában állott az egyéni gondolkodás

evolúciója során a szocializmus-alapelvet magáénak vallani.

Ezzel a hozzáállással kell érteni a Rupert Rezső kommunikációját és akiben van megértési hajlam és szándék, az mindezekből láthatja, hogy sem a Kossuth-párt tagjai között, sem Rupert elnökünk és közöttünk nincs semmi elvi eltérés, sem más disszonancia, sem a jelenre, sem a jövőre nézve. Más utakra jöttünk, de együtt vagyunk és a közös eszmékért teljes egyetértéssel megyünk egyenes úton előre.

Vidéki Alice a maga és százhat társának megkinoztatásáról

— Szörnyű vádirat a budapesti rendőrség ellen —

Mert véletlenül a rendőrök Karácsonyi soros ügyészt találták megszijjazni és megkardlapozni — a vizsgálat nyomában megindult a rendőrök ellen. De ha vádlott a főtárgyaláson kijelenti, hogy kínzásokkal csikarták ki belőle a vallomást, sem az ügyész ur, sem a bírák nem hederítenek rá. A budapesti rendőrség vadállati módszereiről borzalmas képet ad Vidéki Alice egyetemi hallgató az igazságügyminiszterhez intézett alábbi felterjesztése. Vidéki Alice és százhat társa pechükre nem születtek ügyészek, őket szabad volt félholtra verni, Karácsonyi ügyében két hét alatt elkészült a vádirat. Vidéki Alice már 20 hónapja várja hiába. A megkínzott fiatal leány a következő felterjesztést írta Pesthy Pál igazságügyminiszterhez:

Nagyméltóságú Minis ter ur! Engem 1922 szeptember 17-én politikai ügyből kifolyóan a budapesti főkapitányságon őrizetbe vettek. Ugyanezen a napon este, kihallgatás végett, egy második emeleti detektívcsobába vezettek. Itt először fenyegettek, trágár szidalmakkal illeltek, majd megütöttek, a hajamnál fogva a földre dobtak, karjaimat csuklótól könyökig összeszijjazták, azután több detektív megragadott,

egyik íróasztalon arca fektettek, lábamat lefoglalták, ruhámat fölhajtották, fehérneműmet letépték rólam és Nyíri Lajos, Hajdó-csoportbeli detektív teljes erővel ütötte meztelen testemet valami kemény, vastag bot-félével.

kínzás irtózatot fájdalmat okozott. Ezután ültettek az asztalra és így vallattak tovább, miközben négyen-ötten körülfogták az íróasztalt, köztük egy lángvörös hajú ember, Hajdó János detektív-főügyelő. A többi detektív, mintegy huszan, félkörben álltak a szobában és úgy szemlélték kínzásomat. Vallatás közben, miután egy kér-

désükre azt feleltem, hogy a választ a referensnek fogom megadni, újból lefektettek az íróasztalra és Nyíri Lajos tovább ütött, még hosszabb ideig, mint azelőtt. A borzalmas fájdalomtól rosszul lettem, ennek ellenére Nyíri folytatta a verést. Ezután visszavezettek a Rubos-csoport szobájába. Nyíri ekkor még a talpamat is verni akarta, de a többiek félhagyták a bántalmazással. Éjjel a verés következtében eszméletemet veszítettem. Másnap a fogdába vittek.

A kínzás után napokig beteg voltam, 3-4 napig még lefeküdni sem tudtam, testem, derékától a térdhajlásig teljesen sötét, feketés-kék volt, erősen dagadt és kemény, pár helyen a föl-szakadt bőr alól kiserkedt a vér.

Kértem, hogy vezessenek a rendőrorvoshoz, de nem engedtek. Egy hét múlva az Ökrös-csoportnál hallgatott ki Gyuricza János detektív. Itt már nem bántalmaztak ugyan, de korbácsot vettek elő és fenyegettek. Ennek a hatása alatt tettem vallomásomat. A Markó-utcai fogházba történt beszállításkomkor, 17 nappal a bántalmazás után, látleletet vett föl sérüléseimről Ötvös József fogházi orvos és 1922 november 23-án föl-jelentést tettem az ügyészségen bántalmazásom ügyében. Följelentésem az ügyészségen 143.729/1922. szám alatt lett iktatva.

Följelentéseimnek azonban semmi eredménye nem volt, még csak ki sem hallgattak az ügyben.

Erre 1923 szeptember 24-én újabb föl-jelentést tettem, amelyet közvetlenül Marinovich főkapitány urhoz juttattam és ebben részletesen leírtam bántalmazásom lefolyását. Második följelentésem nyomán 1923 novemberében, majd ez ügyben a nemzetgyűlésen elhangzott interpelláció után, 1923 decemberben kihallgatott Némethi Béla kerületi rendőrkapitány, azután néhány tanut is ki-

hallgattak az ügyben, köztük a gyűjtőfog-házból beszállított többi volt vádlott-társaimat is. A bűnvádi eljárás jelenlegi főkapitánysági száma 138.762/1923. 1924 január elején az akták a belügyminiszteriumba kerültek, előttem ismeretlen célból és amikor érdeklődtem, hogy miért kerültek oda, a főkapitányságon megtagadták erre a föl-világosítást. Ugy tudom, mai napig is ott vannak az iratok. Az előadottak alapján úgy vélem, hogy a főkapitánysági detektívek velem szemben hivatalos hatalommal való visszaélés büntetést és súlyos testi sértés büntetést követték el.

Mindamellet, hogy e súlyos bűncselekmények elkövetését följelentésem-mel már másfél esztendővel ezelőtt hoztam a hatóságok tudomására, még az eljárás az ügyészségig sem tudott eljutni és ma is, a bűncselekmény elkövetése után husz hónappal, az ügy a be nem fejezett rendőri nyomozás stádiumában van.

Arra kérem tehát Nagyméltóságodat, sziveskedjék elrendelni, hogy a régóta húzódó bűnvádi eljárás végre a rendőrségtől átkerüljön az ügyészséghez. Azt hiszem, nemcsak nekem, hanem a köznek is érdeke, hogy a bíróság elé kerüljenek az ilyen súlyos bűncselekmények elkövetői. Kéréssemnél nem vezet bosszúálló szándék, csupán törvényes elégtételt szeretnék kapni a magyar bíróságtól az engem ért súlyos bántalmazásokért, másfelől azt akarom elérni, hogy az ilyen kegyetlenkedések a jövőben ne forduljanak elő. Bátor vagyok megemliteni, hogy

nemcsak engem bántalmaztak ilyen súlyosan, vádlott-társaim mindannyian elpanaszolták a bírósági főtárgyaláson a rendőrségen elszenvedett kegyetlen megkínzásukat.

Tudomásom szerint bántalmazták Singer Ernőt, Greiner Józsefet, Reiner Ferencet, Révész Gézát, Szabó Kornélt, Mlinarik Sándort, Szántó Istvánt, Steiner Lajost, Tamás Istvánt, Molnár Györgyöt, Bursztin Henriket, Varga Imrét, Wolf Antalt, a fölmentett Nagy Ignácot, Baumgartner Bélát és az eljárás folyamán, mint ártatlanokat szabadlábrahelyezett Teknős Lajost, Grünhut Rezsőt és Turi Istvánt. A vallatások során a legnagyobb kegyetlenséggel bikacsokkal, gumibottal összeverték őket, voltak, akiket megkötözve „megtaláltak”, a körmöt leverték az ujjukról, fölakasztottak és a többi. Ha Nagyméltóságod vizsgálatot indítana az ügyben, a föl-soroltak, valamint a többi bántalmazottak is, megerősítik állításaimat. Fogságom alatt fogolytársaimmal folytatott beszélgetések során tapasztaltam, hogy egyes rendőri közegek, detektívek, gyakran szokták testi kínzásokkal kicsikarni a gyanúsítottakból a vallomást. Számos letartóz-

tatott fogolytársom elbeszélte nekem a rendőrségen elszenvedett rettenetes meggyötörtetését. Mindezekből megállapítható, hogy egyformán brutálisan bánnak politikai és közönséges foglyokkal, férfiakkal és nőkkel egyaránt. És ezzel kapcsolatban fölvetődik a kérdés,

elképzelhető-e, hogy az alantasabb rangu rendőri közegek kegyetlenkedésel följobbvalóik tudta nélkül történtek volna, nem sokkal valószínűbb az, hogy a kegyetlenkedésekért elsősorban a följobbvalók felelősek?

A magam és vádlott-társaim megkinoztatásában felelősnek kell lennie Bauer Ernő rendőrtanácsosnak, mint referensnek, aki az akkori detektív-főnökkel, Andréka Károly főkapitányhelyetessel együtt teljhatalmulag intézkedett, a nyomozást vezette és így tehát módjában lett volna a kínzásokat megakadályozni. Velem együtt mintegy 106 egyén volt ugyanazon politikai ügyben őrizetbe véve és tudtommal legtöbbször mind súlyosan bántalmazták a vallatások során. Ennyi ember megkínzását a detektívek nem merték és nem is tudták volna titokban, följobbvalóik tudta, följobbvalóik elnézése vagy beleegyezése nélkül végrehajtani. Az erőszakos és törvénytelen vallatási módszerek az igazság kiderítését lehetetlenné teszik, mert

az ilyen kegyetlen és lealacsonyító bánásmód a megkínzott emberekből elkeseredést és gyűlölködést vált ki és így javulás helyett éppen az ellenkezőjét érik el.

Arra kérem tehát Nagyméltóságodat, hogy amint Karácsonyi ügyész bántalmazóival szemben megindították a megfelelő eljárást, ép úgy méltóztassék elrendelni, hogy az én ügyemben is az említett följelentésem nyomán megindul és a 138.762/1923. főkapitánysági szám alatt folyó eljárás is végül befejeződjék és a bűnösök a bíróság előtt feleljenek tetteikért. Mély tisztelettel: Vidéki Alice.

„AZ EMBER” előfizetési árai:

Égész évre:	Fél évre:	Negyed évre:
220.000 o. k.	110.000 o. k.	55.000 o. k.
110 cs. k.	55 cs. k.	28 cs. k.
550 lei	275 lei	140 lei
275 dinár	140 dinár	70 dinár
8 dollár	4 dollár	2 dollár
64 fr. frank	32 fr. frank	16 fr. frank

A hulla eposza

A pécsi orvosgyógyász zsidó hallgatóit ismét kiverték az egyetemről. Az volt a jogcim, hogy meggyaláztak egy keresztény hullát. Hogy tréfásan beszélték és a circum dederunt enekelték felette. Lendvai-Lehner interpellált a zsidó atrocitás ügyében és követelte, hogy zsidók csak zsidó hullákat boncolhassanak. Egy kis Tiszaszlázt csináltak Pécsből, amíg kiderült, hogy az állítólagos hulla-gyalázást egy Huinagel nevű szolga követte el. A szolgát elcsapták.

Csillag sem hullott le az égről. Nem következett utána rituális füstölés, sem bóbíás lovak, sem admirális köntösű temetési diszfériák, nem uszott utána a gyászoló sereg könnyes uszálya, nem álltak körül hideglángu gyertyák, nem mondott fölőtte a pap szivszaggató beszédet. Mindez nem történt, csupán az élet vette tudomásul, hogy hamar megsemmisültek a mozgató erők. Nem tűnt el az élet, csupán megváltoztatta külső formáját. És halott titulust kapta. Holott nem volt halott, nem volt senkinek a halottja, ő csak hulla volt. Egy hideg példázat a halál mellett. Azzal, hogy meghalt, nem kezdődött számára egy hosszú pihenés, mint más rendes halottaknál, tovább kellett küzdenie; rajta kívüli kényszerből elárulnia a halált az életnek. Valamiképpen tovább szolgálta, mint kísérleti tárgy, mint riasztó szimbólum, végszetes árnyék, mint elretentő példa, és még ezer formában kellett tovább küzdenie. És különböző árnyak fonódtak köréje az emberi törtétekek tüskékoszorújaként. Hol

imádkoztak körötte, hol kutató késekkel vágtak belé, hol életet támasztottak bele, hol új halálra találtak benne indokot. És ő csak ott volt, tovább harcolva, küzdve a halottak társadalmának proletárja: a hulla.

Különböző utakon került át az életből. Arokszélen fekvő, míg belepte a hó és a hideg zuzmarája megcsipte a szívet és kékes ajkára rádermedt a lélek. De folyópáron, nyúlós iszapban, a hinár karjaiban szunnyadó lélekkel, és valami tragikusan torz kövérése lepte meg a testét. Sötét fenn a dombon, amint komor északi szél lóbálta testét az akasztófán és fölőtte valami hatalmas kéz sötét színeket mázolt az égre. Ilyenféleképpen került a holtak közé és megkezdte a munkát. Volt idő, amikor sötét és tömör éjjelen föl-bontották fölőtte a hantokat és őt kilopták a sírból. Nagyon furcsán érezte magát ebben a ferde világban, ahol ő vált a lopás tárgyává. Azután kiterítették hideg asztalra, bamba szemű üvegszemek kutató bámulták körül és finom késekkel hámozni kezdték. Aztán később már őt el sem kellett lopni, úgy, ingyen odakerült a szemüvegek elé, a kések elé, az emberek elé, akik kiakarták lesni belőle a halál titkait. Majd jöttek sötét alakok, feketé kámszás szerzetesek, füstbóbíttajú fáklyákkal vonultak vele hüvös pincetermekbe és korbáccsal hívták tetemre körötte szakálás, megtépett népeket, akiknek mély szemében örök tűzek égtek, valami messze pusztában lebegve, ő, a hulla, látta ezt és fölnyitotta a sebeit és vádoló sebekre patakzott benne a megmerevedett álmu élet. Így szolgálta az emberek ügyeit. Így szolgálta tovább az életet.

Szomorú volt a sorsa. A többi halottakat nem bántották, mert azok mögött örködték jobb sorsu élők. És hogy a jobb sorsu élők nyugodtan és bizalommal

örködhessenek a halottjaik fölőtt, öneki kikeltet szolgálatnia a halál titkait. Nagyon nehéz munkája volt. Az emberek a tudomány nevében szétfejtették róla a húst, viszont az agykór című csoportosulása az élőknek úgy rendelkezett a hulla fölőtt, hogy nem szabad megbolygatni körötte a nyugalmat, mert Krisztus keresztje védi a holtakat. Ebből azután diadalmaskodott a klérus, akkor munkanélkülségre kárhozott a hulla, aztán diadalmaskodott a tudomány és az emberek agyondolgozták a hullát.

És mindenkülköt a hulla itt van. Az isten valamelyik bőjti szentje földre sodorta, ahogy átszédült rajta az élet súlyos és fájdalmas kereke, most keresztbe fekszik az árkon élet és a halál partja között, özönöl utána valami bus sereg holt vágyak, tört remények golgothás hada, mind az isten egyetlen bánatából kikeltet, ahogy sáros lábbal gyurják a tejtutát. És körötte emberek zsvajja tombol, tudomány, vallás, szentség, élet, itélet, ezer frázis röpén körötte, dulakodnak körötte az emberek, körötte csipog a reménykedők hada, körötte, aki itt van az élők között és képviseli a halált, látható tanúsága a megsemmisülésnek, lila lángja a borzalomnak, amely távol puszták horizontjain föllobog.

Irak róla újságban, beszélnek róla a zsinaton, föl-szólanak róla a nemzetgyűlésen, egyik fábör megsértődik, mert a másik állítólag beszennyezte a hullát és ütnek és dulakodnak az élők; a maguk idegen itéleté nyomán a hullát, a hullának a nyugalmáért, a hulla munkájáért. És a hullán mindez nem változtat, mert ő csak egy hulla, ő neki mind-egy, hogy nyugton hagyják-e vagy dolgoztatnak-e vele ő mindenképpen csak hulla marad, az ő sorsának hibás

fonala az életbe vezet vissza, az életbeli körülményein mulik, hogy ő csak egy hulla, elmult úgy az ő hullavolta, azon már nem lehet segíteni. Neki mindegy, a munka, a pihenés, neki minden mindegy, öneki csak egy ambíciója van, amit viszont soha el nem érhet. O halott akar lenni, ő éppen úgy bele akar tartozni a rendbe, mint a többiek, akik meghaltak. Az élők problémái között ott van a hulla is, de nem tudnak kiömlani belőle, mert csak akkor kerülnek szembe a hullával, amikor már mint hulla jelentkezik, mint valami hullott élet keserves konzekvenciája.

De mondom, még csak csillag sem hull le, nem mered el némán a hold, az emberek vádolnak, itélnék és sujtanak a hulla fölőtt. Mindent megmérnek, mindent megfontolnak: tudományt, vallást, érzelmet, tömjenerőt, mindentől félnek, ami a hulla körül van, csak a hullától nem!

Pedig mi lesz, ha egy bolond, fájdalmas éjjel a hullák csontos lábbal tipor-nak át a nyugalmas hantokon, ha föl-bomlanak a jeltelen sírok, ledőlnek a díszes kereszték és emlékoszlopok, ha a hullák fölmozdult seregje harcra dobban s megindul föl az égnek súlyos lábbal a tejtuton, megrázni az ég terebélyét, amely elfelejtett csillagot hullatni értük!

Jönnek-e majd füstölővel a szentek s jön-e majd éles bonckéssel a tudomány, tanúságot tenni a hullák trónusa előtt?

Ma még csak vitáznak a hullák fölőtt. De néha esős októberi éjjel a méla, a fűzek fűrtje oly fájdalmasan bókol: valami készül a hantok alatti, susogják remegve a fűzek. Én a fűzeket figyelem és aggódva lesem az eget, ahogy a hold körül egyre fogynak a csillagok. Mi lesz, ha mikor a hullák utra kelnek, már elfogytak a csillagok?

És mégis mozog a föld...

Így kezd cikkét a „Budapesti Hírlap“, melynek az a címe, hogy: A társaság ből. Valóban mozog a föld, bár a bányamunkások elhatározták, hogy a sztrájkot folytatják. A föld mozog, bárha nem látjuk, hogy annyira mozgott volna, hogy az ezerholdakból néhány hold átkerült volna a földnélküliek kezébe. De azért mozog a föld és ha ezerszer is szanalják Magyarországot. A dolgozó népek nyomoránál csak az adó nagyobb, a föld mozog tovább, mintha mi sem történt volna. Szélid, lassu körforgással mozog a föld, közben néhány százezer ember lepotyogott róla, csak „a társaság“ állja szilárdan a helyet, a magyar főurak társasága. És mégis mozog a föld, lelkendezik a „Budapesti Hírlap“ kedves hízelkedéssel két hasábon keresztül, holott a lap többi hasábjairól olyan képét látjuk a szerencsétlen Magyarországnak, a bajoknak, a nyomornak olyan sebei ordítanak, hogy ha rövid időre is — amíg a szanalás tart — a földnek illenék mozgását beszűntetni.

Miután pedig mi folyton csak keserünk Magyarországot pusztulásán és az egyoldalú beállítás könnyen félrevezetheti tájékozatlan híveinket, a „Budapesti Hírlap“ nyomán vegyük tudomásul, hogy igenis, kérem, a régi, békebeli boldogság, az arany kor visszatér a Duna partjára. A Park Klubban és Liget Klubban minden mosoly, ihlet, zene és pezsgő. Itt zajlik le a két klubban a fővárosi társadalmi élete. A kormányzó, a két királyi hercegi család, a miniszterelnök és a követségek hivatalos és félhivatalos ebédjei hoznak változatosságot a klubokban — írja a „B. H.“ — és így folytatja:

„A Park Klub májusi szezonja a fővárosi társadalmi életének egyik legparádásabb része. Bálók, esték, estebédek sűrű egymásutánban követték egymást. De — igen helyesen — az idők változatához mért tapintatos egyszerűség jellemzi a felső körök szórakozási módját is. Külsőségeiben azonban bátran kiálljuk a versenyföldön bármely társadalmi klublátványosságával; asszonyaink, lányaink ragyogóan szépek, izléssel öltözködnek, nyelvtudásuk bámulatosan tökéletes, bájuk Európaszerte ismert. Ezzel próbálják irigy országoszsédek felvenni a versenyt! Széchenyi István gróf, a Park Klub ügyvezető igazgatójának szigorú óhaja értelmében május hó folyamán nyolc óránál csak esti öltözetben jelenhetnek meg a tagok a Klub étkezőhelyiségeiben. Gyönyörű, világvárosiasan előkelő kép. Igaz, a minőség javultával a mennyiség szenvedett kárt s bizony-bizony ritkult asztalok jelezték olykor, hogy nem 1914, hanem 1924 májusát írjuk.“

Egy Degenfeld grótot arany cigarettatárcá lopásáért a Schwartzberba csuknak, de hát ezek a grófok csak élnek! A „Budapesti Hírlap“ ezután leírja az Apponyi—Pálffy-nász polterabendjét, amelyen a főhercegek és az egész mágnásvilág részt vett.

„Biedermayer hangulatot ébreszt — írja a tudósító — Berchthold Lipót gróf, a világháború osztrák-magyar külügyminiszterének jelenléte. Szfinkszerűen hideg diplomata arcával kíváncsian nézdegél: „mennyivel szebb még itt az élet, mint az elköztársaságosodott Ausztriában.“ Windisch-Graetz Lajos herceggel valami nagyon érdekes dologról tárgyalhatnak, mert szinte elbujnak a nyitott erkély melletti sarkok egyikében.“

Lipót grófnak természetesen jobban tetszik az élet Horthyval, mint az elköztársaságosított Ausztriában. De hát Lipót gróf segíthet magán. Egy kis malícia vezeti a krónikás tollát, amikor megemlíti, hogy az új német követ, Wilczek gróf, rendjelekkel borított frakkján, elegáns, finom alakján nem igen érzik a németek köztársaságának állítólagos demokráziáját.“

Miután megtudjuk, hogy a Park

Klub ideai hótéja a szépséges Durneiss baronesz, akinek közeli eljegyzéséről máris beszél a fáma (Gratulálunk!). A „B. H.“ beszámol arról is, hogy a nemesi osztály is és a kormány is szépen volt képviselve az estélyen és a párok szépen táncoltak. Végül pedig

a Liget Klub rejtelmeiről és szenzációiról értesülünk. Most fogják bevezetni a klubba a skót ijászatot, Földreform helyett skót ijászat, aztán majd vércsevadászatok. Magyarországot a grófoknak találták fel... Csak nem kell a skót ijat a végleteleg feszíteni.

Nem haladunk!

Csak apró negatívum, jelentéktelen különvélemény, mit „Az Ember“ múlt számában megjelent ötletes cikkével állítanék szembe sárka szakállam jogán, kedves Karinthy Frigyes, ki a haladás ismérveként, sőt annak bizonyítékaként, hogy a vad ösztönök kihálnak, állapítod meg, hogy embert ölünk bár, de ember nem eszünk.

Ha támogatni akarom igazadat, hozzátehetném, sőt mi több: kutyát sem eszünk és vadmacskát sem s egyáltalán nem eszünk hűvös állatot, nevezetesen, ha hozzájutunk az iparszerűleg tenyésztett növényevők húsához. Holott a homoprigenius, kinek a növényevő csak ritka csemegéje volt, nem volt ennyire válogatós. Azt ette, amije akadt és nyersen ette meg, mert főzni nem tudott. Merem állítani azonban, hogy preferálta volna a sült marhasztyegyet mustárral, ha ismerte volna, mint ahogy szent hitem, hogy neandervölgyi apám csak oly előszere-tel szűrésölte az osztrigát, mint jómagam, ha nem is csöppentett rá citromot és egyáltalán tiltakozom az összes neandervölgyiek nevében, beleértve a chileieket és a krapinaiakat is, az ellen, hogy ledispótáld a jó izlésűket, pusztán mert szerény anyagi viszonyaik nem tették lehetővé számukra a mindennapi fécáncsnyét, mely századunkban tudvalevőleg minden proletár fazekában susorog.

A neandervölgyi — kétségtelenül logikusabb — embertárs, ha már levágta az embert, legalább meg is ette; a dunavölgyi ha le is vágja: nem eszi meg. Mert, mondod te, az ember izlés azóta javult. Nagyobb jogon mondhatnók: mert az ember hús azóta rosszabbodott. Csak csontjairól ismerjük bár a derék költőtársat, ki vagy tizenöt ezer éve kőkésével elősnek metszett be egy szimbólikus női nemi-szervet a brasse-en-pouy en chalosse-i szikla falába, mégis hétköznapi fantázia is elérheti, hogy az ő szélverte, eső mosta izmai, friss húsos s zsenge-zöld növényen erősödött teste hasonlíthatatlan zamatosabb étel lehetett, mint görbedtgerincű, megsavanyodott és feketemájú unokáinak nikotintól füstölt husa, erjedt alkoholokkal mérgezett vére és vértelenre főzött dögtetemenek, meg kis-piszkosbéli zónagulyásokon táplált izomzata. Hogy a higanymérgezésről és gümökről ne is szóljak, mely e tehetetlen kor minden amatorkannibálját fenyegeti... Tartozom neandervölgyi kacagányos apánk dicső emlékének avval a meggyőződéssel, hogy egészséges ösztöneinek teljes undorával kőpné ki az ilyen pecsenyét!

Egyébként az emberevés, mely az emberi test degenerálódása következtében ily sajnálatosan időszerűtlenné vált, soha nem volt általános divat. Ették egymást az emberek vallási alapon, kegyeletből, hogy úgy mondjam, hogy a megevelt hős érényei a megevore átszarmazzanak, mint ahogy mi szobrot állítunk elődeinknek és „szájunkban hordjuk nevüket“. (Kun Béla csak úgy viselte Marxot a szájában, mint Lehner Pista Petőfi Sándort.) Ennél a szimbólikus és mélyértelmű emberevésnél nem volna helyes időzni, tekintettel a magyar büntetőtörvénynek a vallásos kegyelet megcsufolására vonatkozó paragrafusaira. (Ha törvény védi a szűzi fogantatást és a pészachi maceszt, a neandervölgyi felekezeti is jogosan tarthat igényt a törvényes védelemre.) Különbben is e téren haladásról szó sem lehet, mert éppen a legújabb kor története bizonyítja, hogy önzetlen idealizmus dolgában nem ma-

radunk el a krapinaiak mögött. Tiszteletreméltó vörös elvtársainknak és fehér testvéreinknek az Urban, kik egy eszményi célt értendő önzetlen önfeláldozásban magukra vették az ölés és agyonkínzás minden fáradalmait, bizonyára lett volna elég lelkierejük a megölt eretnekek felfalására is, ha az eszmény érdekében erre lett volna szükség. De ha a különböző hitek hatóereje nem is csökkent Krapina óta, megnyilatkozási formájuk — kétségtelenül utilitáris okból — megváltozott. Ez önmagában csak oly kevéssé haladás, mint az ideai plisszirozott alj, a tavalyi hasított szoknyával szemben.

Mint minden többi érénynek, a kannibálizmusnak is a szükség volt a szülője és a célszerűség a dajkája. A szükségét dicsőítőknak, marhagulyák és ludfalkák szüntették meg, a célszerűséget a bacillusok. Kegyelettel tartotta magát a régi erkölcs Oceániában, ahol néhány erszényesen kívül nem voltak ehető állatok és Délafrikában, ahol a néger aszárzá hónapokban ma is pörkölt agyagot eszik muszájból. Kétségkívül fennmaradt volna a faunátlan Kanári-szigeteken is, ha nem sikerült volna az ottani lakosságot már több évszázada oly sikeresen kiirtanunk emberevés nélkül is, hogy még egy ép csontváz sem maradt belőlük mutatónak; a helyükbe vándorolt új ember pedig nem szorult a kannibálizmusra, mert feltalálta szurrogátumnak a biborkereskedést, a banánt, a roulettet és az idegenforgalmat, mely utóbbi a kannibálizmusnak egyenes le-szarmazottja, bár inkább a börtény-zásra szorítkozik.

De meg avval az állítással, hogy „az európai ember inkább éhenhal, minthogy emberhúst egyék“, bátran benevezhetsz a párisi Olympiádra sulyokvetőnek. Szükségtelenül sosem ette egymást az ember és ma sem eszi. De mihelyt a szükség csak egy milliméterrel is túlemelkedik a célszerűségi tiltó akadályokon, megszűnnek minden esztétikai gátló momentumok. Szép ifjúságunk hősei, a lázadó hajósnép, így vették kockát a hű kutya elemésztése után, hogy melyikük kerüljön a hajószakács kése alá. Dante az összes tanfolygmin. rend. eng. középisk. olvasókönyvek számára írta meg, hogy Ugolino miként ette keserves könnyek között minden fiát. Rogerius kanonok siralmas krónikájából emlékszel jobban mint én arra a megható emberevére, mely 1242-ben folyt Magyarországon, a tatárjárás után való éhínségben és Grimmshausen tudja, hogy Németországban a harmincéves háború után ugyanez történt. A németek alighanem e hagyományok ápolására tértek 1918—19-ben, mert a „Frankfurter Zeitung“-ból és egyebünnen — többi között a törvényszéki rovatból — szedheti össze a következő Grimmshausen a világháborút követő németországi emberevési eseteket; és Fritjof Nansen az európai Oroszországban még nem is két esztendeje a kannibálizmus legszebb virágait kötötte csokorba, melyek a legújabb szociális forradalmat összes elődeitől nem megkülönböztetik, hanem sablonos sémába kapcsolják. Hogy klasszikusan fejezzem ki a dolgot: a kannibálizmus az a hű eb, mely az emberiséget emelkedő kulturájának magaslatára vörös fonálként követi.

Van azért a haladásban valami. Vörösmarty is olyasmit mond, hogy „puhaságra serényebb gyermekek álltak elő az erősebb jámbor apáknál...“ Én például sokáig abban láttam a haladás lélektrázó szimbólumát, hogy a büntető-

törvény védelme alatt bátran rábizzuk, ádámsutkákat a borbélyra. De mióta riporterkoromban tetemenél állottam ama férfinak, kinek nyakát egy atavisztikus borbély beretvéja metszette el, különösebb indokok nélkül, azóta szakállt növeszték és inkább a reptülőgépet vagy a színes mozifilmet emlegetem.

Viszont ebben sincs igazam. A múlt hónapban, e nagyon undok város egyik legundokabb kávéházában találkoztam azzal a „fiatalemberrel“, kivel való mindnyájunk találkozását mindnyájunknál igazabban te irtad meg. Az én esetemben ezt a fiatalembert Karinthy Frigyesnek hívják, kit tíz és egynéhány évvel ezelőtt hagytam el fiatalságom városában, Pesten. Ez a Karinthy és másik — bizonyos Kosztolányi nevű — az én fiatalságomat jelenti. Azt a visszahozhatatlanul elstülyedt időt, mikor úgy tudtam, hogy vagyok valaki; mikor sasszárnyakon a napba repültem az Andrássy-utról és szánakoztam a harmincéveseken, hogy ily aggon sem fedezték fel a világbeke panaceáját és nem tettek még túl a világirodalom remekein. Most minden dörgés és villámlás nélkül, mint dickensi kísértet a hideg felvágottak és félbarna kapucinerek között, váratlanul és kézzelfoghatóan szembeállott velem ez a legendává változott Karinthy, elevenen.

Mi volt ez? Gyötrő és gyönyörös csoda; idő relativitása, vagy más dolog nem fejezheti ki. Csak azt tudom, hogy egyetlen volt és irtózatos és hogy ebben a kimondhatatlanban csak szoritottam fogammal a cigarettát és nem tudott segíteni rajtam se reptülőgép, se hertz-féle hullám, se színes mozifilm. A neandervölgyi, akit te oly igen lenézel, mert embert evett, biztosan tudta volna, hogy most a nyakadba harapjon-e, míg vér csorog a száján, hogy a gégednek essen-e, vagy mit üvöltösnél a cigányzenén és ököllet verje-e esetleg a saját hasát. De én ama hat nyelven, mely között válogathatok, nem leltem meg a megváltozott üvöltést, mely a Neandervölgy kannibáli lakomáin visszhangtalan zengett el, csak valami buta viccelődést nyugttem ki száraz ajakból.

És ha most ide is írom, hogy Karinthy Frigyes, én téged mennyire szeretlek; mi az, hogy Karinthy? és mi az, hogy szeretlek? Hát tudom én, hogy mi az? Kurvák a szavak, szörnyű utcai lányok, és nincs már hús és vér az évezredesen egymásra rétegeződött festékek alatt. Milliószor és milliárdszor voltak már mindnyájan mindenkié, odaadták magukat mindég és mindenre, tudóbbak, mint az isten és ismerik a phrynik összes fogásait: de már nem élnek, már nem asszonyok.

És nekünk már semmink, de igazán semmink nincs égen és földön. Csak szavaink.

Benedek Károly

„Az Ember“ megjelenik minden vasárnap!

UJDONSÁG!!

ELOKELŐ HÖLGY kizárólag a legújabb francia gummi kebeltartó, vagy kombinézt visel, melynek segítségével karcsu termetet és erős hölgyeknél is modern vonalakat lehet elérni. Ruháknak csunya előállása, mely különösen modern szabásnál oly feltűnően látható, ezáltal elkerülhető.

A kebeltartó a legújabb francia modell, amely a divatnak megfelelő termetet alkot és egyidejűleg a gyomrot nem nyomja. Ezek a különlegességi fűzők kaphatók:

MME ANNY WAGNER

I. BEZIRK, PLANKENGASSE 1.

HIREK

Bródy Miksa. Kihullott kezéből a

a toll, amelyet nagyszerűen, az igazi művész tehetségevel forgatott. A magyar szellemi életnek színes és ragyogó jelensége volt, ama kevesek közül, akik európai levegőt árasztottak. A régi nagy gardából való, kedves, tehetséges és bohém, akinek írásai értéket jelentettek. Meghalt negyvenkilenc éves korában. Ha visszatérünk, fájdalmas lesz, hogy Bródy Miksa helyett egy sírdomb fogad majd bennünket. Összeomlását siettetette a magyar parlamentnek ama emlékeztető történelmi jelenete, amikor Francia Kiss Mihály, a kecskeméti tömeggyilkos, egy küldöttség élén megjelent az országház kupolatermében és revolvert fogott Bródy Miksa személyében a destruktív újságírókra. Emigrációban testvérünk Bródy Ernő, kiváló újságírókollégánk, a testvérbátyját gyászolja Bródy Miksában. A bujdosók igaz részvétellel osztoznak Bródy Ernő gyászában.

Horthy Miklós új kormányfőtanácsosai. Budapestről jelentik: A kormányzó a miniszterelnök előterjesztésére Zala György szobrászművésznek, Károly székely Bertalan festőművésznek, a világháborúban hősi halált halt névtelen hősök emléket megörökítő művének leleplezése alkalmából, mecsekaljai Horváth János szobrászművésznek a képzőművészet terén szerzett érdemeik elismeréséül, Ambrus Zoltán író és esztétikusnak a színirodalom terén szerzett érdemei elismeréséül, Kerner Istvánnak, a Magyar Királyi Operaház főzeneigazgatójának és Dohnányi Ernő zongoraművésznek a zeneművészet terén szerzett érdemeik elismeréséül a magyar királyi kormányfőtanácsosi címet adományozta. Végre a zsidó bankigazgatók után Horthy Miklós írók és művészek táborából választotta főtanácsosait. Horthyban egy Medici veszett el, aki értékelni tudja a művészetet és irodalmat. Zala György, aki a kommun alatt Marxot és Lenint öntötte szoborba, Horthy kitüntetésére minden bizonnyal részvált. Horváth és Karlovics mester sem képzelték el kormányfőtanácsosi cím nélkül. De szegény Ambrus és Dohnányi mit vétettek? Ők enélkül is voltak valakik. Most kinevezték őket kormányfőtanácsosoknak és mondja valaki, hogy Magyarországon nem dühög a fehér terror!

Kondor, Bethlen, József főherceg és egyéb ellenforradalmárok. „Az Est” június 13-iki számában olvassuk a következő ékes közleményt:

Kondor Bernát visszatért Budapestre. Kondor Bernát, az Általános Fogysztási Szövetkezet volt igazgatója, aki mint tudvalevő 1919 óta a bécsi emigrációban élt, az ismert kormányrendelet alapján visszatért Budapestre. Kondor a kommun kitérője után a közéleti népszerű helyettesének neveztek ki, mérsékelt felfogása folytán azonban kezdettől a legélesebben szembekerült a rémuralommal és az elől már 1919 április 21-én Bécsbe szökött; az emigránsok dolgaiban nem vett részt és most visszatért Budapestre, ahol régi hivatalát foglalja el. Bécsbe menekülése óta egyébként most másodszer tér vissza Budapestre: először közvetlen a kommun bukása után volt itt néhány napig, akkor gróf Bethlen és más ismert ellenforradalmi politikusok társaságában jött Bécsből és emlékeztető, hogy az akkori zürzavaros éki bontakozási tárgyalások során József főherceg is kihallgatásra hívta meg.

Bizonyos enyhe hányingerrel olvastuk ezeket a tréfás sorokat, amelyeket nyilvánvalóan Kondor maga írtott meg az „Az Est”-ben, mert elégedetlen volt a néhány nappal ezelőtt megjelent pár soros kommunikálással. Ő ismert szerénységével azt íratta magáról, hogy Ő — Kondor! — a legélesebben szembefordult a bolsevizmussal és Ő — Kondor! — az emigránsok dolgaiban nem

vett részt és hogy különben is Ő — Kondor! — Bethlen István, József főherceg és más ismert ellenforradalmi politikusok társaságában szokott nyúltsógni Pesten. Bethlen és József főherceg nélkül egy lépést se! Kein Schrit! Mi nem tudjuk itt, hogy mit szól a fehér terror alatt szenvedő magyar munkás, amikor Kondor izléstelen önréklámját olvassa az „Az Est”-ben. Mi egyelőre több önmérsékletre, kevesebb mohóságra, több szerénységre, tapintatosabb fegyelmezettebb és szemérmesebb stréberségre és sokkal nagyobb óvatosságra intjük az ellenforradalmi „érdemeit” fitogtató Kondor Bernátot. És kérjük, hogy ne provokáljon...

Ötven embert felakasztani és ötven gödröt megásni, tessék beleképzelni magukat az én helyzetembe! Ezt Danics Mihály mondta, Horthy tisztelyettese, Prónay, Héjjas és Francia-Kiss katonája, akik kivételesen kiválasztottak a többi gyilkos közül és már hat évi fegyházat kapott és most újból bíróság elé állították, mert Komáromban 1919 december 2-ikán Turchányi Ferenc, Guth Mihály tisztelyettesekkel és Szőke Lajos őrmesterrel két komáromi polgárt Fűrös Jánost és Tomasek Kálmánt minden ok nélkül félholtá verte. A tárgyaláson Danics ezt adta elő:

Amikor a piszkos kommun megszünt, parancsot kaptam, hogy a piszkos kommunistákat akasszam fel. Szegeden ötven ilyen piszkosot fel is akasztottam. Az elvégzett feladatom után Komáromba mentünk, mert ott lázadtak akkor a piszkosok. Prónaytot parancsot kaptunk, hogy minden embert, aki hazafiatalanul viselkedik, felakasztathatunk. Kissé ittasak voltunk ama éjszakán.

Aztán bevallotta, hogy Fűrös és Tomaseket egy kicsit megverték, mert hazafiatalanul beszéltek. A verésre nem emlékezett, mert mint mondja, ittas volt:

Tessék az én helyembe képzelni magát százados ur, a hazámat védtem, a piszkosokat megrendszabályoztam. Bizony rossz volt az idegzetem, innom kellett. Mi azt a parancsot kaptuk, ha valaki piszkos és szennyes, azt ütni, vágni kell...

Az elnök tovább faggatja, mire Danics: Minden porcikkámmal olyan dühös voltam a piszkosokra, azt sem tudtam, mit csináljak velük. Három hónapon keresztül a saját kezemmel ástam a gödröt azok részére, akiket felakasztottam. Ötven embert felakasztani és ötven gödröt megásni, tessék beleképzelni magukat az én helyzetembe. Ne erre hivatkozzon mindig — szakítja félbe a tárgyalásvezető. Danics ismét azt kezdi hangoztatni, hogy állandóan ittas volt.

Az ügyész intéz most kérdéseket Danics-hoz. Megkérdezi, hogy miért vallotta előbb azt, hogy csak spicces volt. Danics magából kikelt, sirva, kapkodva kiabálta:

Ne tessék bántani! Inkább aláírok minden ítéletet, csak hagyjanak!

A vádlott társai szintén csak homályosan emlékeznek a dolgokra. Ezután a sértetteket hallgatja ki a bíróság. Fűrös Jánosnak kivették balszemét. Az elnök megkérdezte tőle, hogy kívánja-e Danics megbüntetését?

Nem kívánom megbüntetését — válaszolja.

A bíróság azonban nem vette figyelembe a sértettek kívánását. Ugy bizony a bíróság elítélte Danicsot és társait. Négy heti fogságra ítélte el.

A belügyminiszter szerint az ügyvéd is internálható. Jelentettük, hogy dr. Schaffer soroksári ügyvédet a fősolgabíró rendőri felügyelet alá helyezték. Az ügyvédi kamara élesen állást foglalt az ellen, hogy gyakorló ügyvédet internálni, vagy pedig rendőri felügyelet alá helyezni lehessen. A kamara rámutatott arra, hogy a jogvédői bírálat bátorságának állandó megfélemlítését jelentené, ha közigazgatási hatóságok internálás vagy rendőri felügyelet alá helyezés címén az ügyvédeket hivatásuk szabad gyakorlásában korlátozhatnák. Ebben az ügyben a kamara felterjesztéssel fordult az igazságügyminiszterhez, amelyben kérte, hogy általában szüntessék meg az internálást és a rendőri felügyelet alá helyezést, de addig is, amíg ez meg nem történik, ügyvédekkel szemben ilyen intézkedéseket közigazgatási hatóságok ne tegyenek, mert hiszen az ügyvédeknek van fegyelmi hatósága, az ügyvédi kamara, melynek amugy is kötelessége az ügyvéd ellen adott esetekben eljárni. Most érkezett vissza a kamarához az igazságügyminiszter válasza, amely közli, hogy a belügyminiszter nem osztja a kamara véleményét, hogy az ügyvédek különleges el-

birálásban volnának részesítendőek. A belügyminiszternek ez az álláspontja nagy nyugtalanítást kelt az ügyvédek között és dr. Papp József kamarai elnök vezetése alatt megtartott elnöki értekezlet el is határozta, hogy ez ügyben rendkívüli közgyűlést tartanak június 21.-én délután 12 órakor, hogy azon állást foglaljanak a belügyminiszter leiratával szemben.

„Magyar emigránsok Bécsben.” Ilyen címmel a „Neues Wiener 8 Uhr Blatt” mult pénteki számában cikk jelent meg. Konzervatív bécsi polgári lapban, mint amilyen az „8 Uhr Blatt”, még ilyen meleghangu, megértő közleményt nem írtak a magyar bujdosókról. Szó szerint lefordítottuk tehát a finoman megírt, barátságos tónusu cikket, egy-két jóhiszemű tévedésével együtt, sőt az „8 Uhr Blatt” szíveségéből közölhetjük az ő eredeti kliséit is. Viszonzásul mi is lerajzoltattuk Bírő Mihályt a cikk kitűnő szerzőjének, Friedrich Oppenheimer, jeles bécsi újságíró kollégánknak az „8 Uhr Blatt” felelős szerkesztőjének karikatúrját. Friedrich Oppenheimer valamikor aktív katonatiszt volt, de a háború befejeztével a hírlapírói pályára lépett s ma Bécs egyik igen ismert és nagyon népszerű újságírója.

(Bírő Mihály rajza)

Friedrich Oppenheimer

Mindenkit ki lehet utasítani, aki aggályos. „Az Újság” információja szerint a belügyminisztériumban egy 36 paragrafusból álló rendeletet készítettek, amely hamisítatlan ázsiai jellegűt visel magán. A rendelet a külföldieknek Magyarországon való tartózkodását szabályozza. A tervezetnek reakciós szellemét élénken feltűnteti a 14. szakaszban történt az a megjelölés, hogy a külföldi, ha a rendőri nyomozás adataiból megállapítható, hogy állandó tartózkodása az állam érdekeire vagy a közrendre és közbiztonságra aggályos, kiutasítandó. Az eddigi gyakorlat szerint meg kellett állapítani, hogy valakinek a szerepe káros és be kellett bizonyítani ezt a károsítást. De a tervezet értelmében elegendő, hogy az intézkedő rendőrököz egyszerűen aggályosnak minősítse a külföldit s nem is kell indokolnia aggályait és a rendőrség a neki nem tetszőt egyszerűen kitoloncolja. A tervezet szerint az ilyenfata határozat ellen nincs helye a jogorvoslatnak. Elegendő ha egy alantas közeg hozza meg a végzést és az itt tartózkodó külföldi egzisztenciája kettétörik. A 12. szakasz értelmében a belügyminiszter — ha ezt az ország gazdasági helyzete indokolta teszi — megtilthatja a lakhatási bizonylat kiállítását olyan külföldi részére, aki a lakosság bizonyos rétegének életfeltételeit veszélyezteti, vagy az ország gazdasági érdekeinek kárára van, aki munkaalkmalt van el olyan téren, hol hazai munkaerőben jelentékeny felesleg, illetőleg nagyobb mértékű munkanélküliség mutatkozik. Végül, aki gümőkórban, vérbaiban vagy trachomában szenved. Nagyon radikális utasításokat tartalmaz a 21. szakasz, amely a kiutasítás szabályaira vonatkozik. A rendőr, hatóság, illetve a járási fősolgabíró az ország területéről kiutasíthatja, esetleg kényszer útján el is távolíthatja azt a külföldit, aki személyazonosságát, állampolgárságát, előéletét kéllően nem igazolja, aki a maga és családja fentartására szolgáló eszközöket ki nem mutathatja, akinek az ország területén való tartózkodása az állam érdekeire aggályos. Aggályos az, aki alaposan gyanúsítható azzal, hogy csempészéssel foglalkozik, még abban az esetben is, ha e cselekményei miatt kéllő bizonyíték híján bünygyi eljárás alá nem vonható, aki a magyar államot, a közrendet, a nemzeti hadsereget, az államfő személyét, vagy a magyar fajt kisebbit s lenéző megjegyzéseket tesz, bárha ez a cselekmény valamely bünygyi cselekmény tényálladékát nem is meríti ki.

Vagyis egyszerű besugás alapján, vagy rosszakaratú feljelentés következtében e szakasz értelmében minden külföldit aggályosnak lehet minősíteni és az országból kitoloncolni. A kiutasított külföldi az állampolgárságának és illetőségének megállapítása iránt folyamatba tett lépések befejezéséig, illetőleg az ország területéről való eltoloncolásáig kiutasított családtagjaival együtt őrizetben marad.

Fogyóki szabadítás vagy statisztikai hivatal? Heves szemrehányást tettünk a magyarországi szociáldemokrata pártnak, hogy úgy a börtönökben sanyló munkásterestvéreink kiszabadítása, mint az emigrációban szenvedő névtelenek hazatérését a szanálási paktummal kapcsolatban elfelejtette szorgalmazni. Hogy néhány kiválasztott embert ugyszólván suba alatt hazavittek az emigrációból, még jobban kiélezte a hangulatot a parlamenti frakció ellen, amelyre nyugodtan rá lehet sütni a komázás bélyegét. Az első kötelesség lett volna, hogy a börtönök ajtóit megnyissák és Zalaegerszeget lerombolják. Egy-két „jóviseletű” emigráns hazatérését már ezerszer publikálták, de arról nem hallottunk, hogy egy-két jóviseletű politikai rab elhagyhatta sötét, penészes celláját.

A „Népszava” vasárnapi száma a következő felhívást tette közzé:

Felhívás

a politikai foglyok hozzátartozóihoz! Pártunk jogvédő irodájának a politikai foglyokra vonatkozó adatai többirányú kiegészítésre szorulnak. Főhívjuk tehát a hozzátartozókat — különösen azokat, akik jogvédő irodánkkal esetleg nincsenek még összeköttetésben —, hogy jelentseék be sürgősen (vidékiek írásban) a következő adatokat: a letartóztatás időpontját, az ítélet bíróságát, az elítélés okát, a büntetés időtartamát. A birtokukban levő ítéleteket és vádiratokat pedig küldjék be.

Szociáldemokrata párt jogvédő irodája (VII., Erzsébet-körút 41.).

Nem tudjuk, hogy vajon ennek a felhívásnak háttérben titokban nem a foglyok kiszabadításának akciója szereznykedik. A szociáldemokrata párt — így képzeljük — tudni akarja, hogy hányan rothadnak még Horthy börtöneiben, hogy képviselőinek obstrukciójával követelje kiszabadításukat. De lehet, hogy a felhívás szintén csak egyszerű statisztikai adatok gyűjtését célozza. Tetszik tudni, a statisztika is nagyon fontos!

Faragó Ödön. A szlovákiai magyar színészet ügye végre annyi válság után kedvező fordulatot vett. A pozsonyi minisztérium ugyanis a szlovákiai magyar színészet vezetését hivatott és kipróbált kezekbe tette le: Faragó Ödön kezébe. Faragó Ödön hosszú éveken keresztül volt a kassai színház igazgatója és a leglelkesebb és legtehetségesebb művészembernek bizonyult. Reméljük, hogy az ő hozzáértő és mindenképpen hivatott vezetése mellett a szlovákiai magyar színészet ismét fel fog virulni. Elengedhetetlen előfeltétele ennek természetesen a szlovákiai magyarság odaadó támogatása. A minisztérium megtette a magáét, a legérdemesebb pályázónak adta oda a színészet vezetését, ezek után igazán a közönségen a sor, tegye meg az is a magáét. Faragó Ödön kitűnő vezetése alatt Losoncra bevonult és igazán sok megpróbáltatást látott magyar színészeknek sok sikert és szerencsét kívánunk.

(x) Bécs látványossága ma a Central Cirkusz, ahol az „India Bécsben” című nagy kiállításos revüben 120 szereplő műkődik közre. A nagy Bajader-ballett, az indiai fakírok, elefántok, tevék, lovak egész serege ejti esténként bálmutatba a közönséget. Amit pedig Schneider kapitány az ő 50 oroszlánjával mivel, az egyenesen idegborzongató látványosság. Az előadás pontosan 8 órakor kezdődik.

(x) Egyetlen magyar mulató, a Renaissance-bar (Dukesz-bar) I. Singerstrasse 9. Legjobb magyar cigányzenekar. Naponta 2 óráig, hétfőn 4 óráig nyitva.

(x) Magyarok ha Bécsbe jönnek, ne mulasszák el felkeresni az Atlantis Káfee-Restaurantot (Schwarzenberg-Platz). Elsőrendű bécsi és magyar konyha. Az előkelő magyar világ találkozóhelye. Este hangverseny.

Ha jól akar enni
 úgy csak a
SCHWARZ Restauratióba
 menjen
 II., Rottensterngasse 31.
 Magyar kereskedők találkozóhelye!

RENAISSANCE BAR

(DUKESZ-BAR) I., SINGERSTRASSE 9
 Egyetlen magyar mulató! Legjobb cigányzenekar! Naponta 2-ig, hétfőn 4-ig nyitva.

Bethlen szanal — orditanak a börtönök

II.

Ök azt mondják: különítményeik már nem bínek! Minek is? Annál ok tökéletesebbé tették az ellenforradalmi szellemét: láthatatlanná avatták a megölést. Politikai kunsztjaik közé tartozik, hogy közigazgatásilag intézményesítették a gyilkosságot. Régi borzalomregények emlékeiben visszarengenek a palotaszobák, toronykettecek, ahol a lépés sulya alatt megnyílik a padló és az ember; a feneketlenbe zuhan. Kutakba, szapvermekbe, vadlatkalkákba, hegyes vaskarókba... Bethlen közigazgatásának padozata is így nyílt meg egy-egy láb alatt, és az ember: örökre lezuhant... Nem kellett bírói ítélet; a padló a magas belügyminisztertől le a legkisebb szolgabíróig, mindenütt forgó kockára jár és egy-egy ember, itt is, ott is eltűnik... A zuhanás után, a szörnyű fejes végén: Zalaegerszegen, a haláltáborban ébred fel...

A tetű, aki ember volt

Miért ölni revolverrel, szuronnal, bunkóval, méreggel, kinzással, csontnak, húsnak bszetörésével? Mattens, az angol vegyész, halálsugarakat teremt, hogy grandiózus, gigászi méretezett lehessen az ölés; Bethlen tetűt tenyészt, mert a tetű is öl. Zalaegerszeg a tetű-halál farsangoló színtere. Kicsiny állat; szürke tetű; sok lába, lassu mozgásu; utálatos, aljas dög. Szívója van; vért szív. Szapora; milliókra nő...

„Van egy, ki millió, a száma légió, eredetileg szöke faj, miként a vaj, de ha meghonosul, jól megpóthosul...”

(Arany: Makania)

Az imperializmusok világháborújában, a fesztelen mérszárlás emberemésztő vérdorbézolásának részeg napjaiban, hadvezérek, legfőbb tábornokok nem féltették a municióvá legradált emberi lényt lángszórótól, gáztól, gránáttól, csak: a lusta, apró, konok, szapora dögtől, a tetűtől. Rigáttól, ahol a Balti-tenger vize a Keleti-tengerbe zudítja hullámaikat, a Pripjat iszonyu mocsarain, Ukrajna síkján keresztül a Fekete-tengerig, óriási kordon állt és tartott órséget: — a tetű ellen. Világháboru összeomlik; birodalmak szerte hullnak; a világot rázza bukás és keletkezés... Magyarföldön iszonyu kő fekszik a mult örültségei és bünei fölött: Tisza István miniszterelnök: „A világháborut elvesztettük“ („Országgyűlési Napló“).

De jön Horthy, de jön Bethlen, az iszonyu kő alá nyulnak és kiemelik a mindenki által átkozottat, a mindenki által utáltat, a rondát, az undorított: — a tetű-férget. Kiemelik a tetű-férget és bíróvá, itéletartó mesterré, végrehajtó perové, hóhérrá avatják. Akit nem volt miért megölni, azt odadobják: — a tetű-népnek; a tetű-nép itél; itélete: — megeszti az eleven embert.

Zalaegerszegi vidám hajlék! Mindenütt ott mulat benne a tetű. Mulat a padlón, mulat a falon, mulat a szalmaszákban, mulat a nyílt mezőn, mulat a repedésben; mulat az ingben; mulat a ruhában; mulat a test domborulatán és rejtett homályain.

Politikai fogoly, ki az eszmék frontján csatáztál; ki a század vulkánja földobott és lelkedet kitágította tul önmagadon, hogy borzongtál és lobogtál; most kivel csatázó Zalaegerszeg kijózanító intézetében? A tetű: — ez lett ellenfeled. Ez is bosszu és megvilágítja a bosszuállót.

Nem kell semmi különösebbet tenned: csak lépd át Bethlen eme jóléti intézményeinek küszöbét! Már rajtad a szürke dög! Egy életet átvándorolhatsz és elérheted a lehetetlent: hogy ennek a világnak minden esélyei közt megtartottad tisztán a lelkedet. De Bethlen tetűtől nem menekülsz. Velük fogsz viaskodni nappal és éjjel; a lealacsonyodottság iszonyu posványával fogják rohasztani emberi mivoltodat és nincs olyan próbákod, mint ez a kimerítő harc Bethlen tetűvel, arra, vajjon meddig tartja magát benned egyenesen és fennen a lázadás ezelleme?

Egy öreg ember; egészen gyöngé, erőlen testü ember. Horthy és Bethlen mégis félték tőle! Miért? Mert Macbeth mindenütt Bankó vizitójától riad. Hova az ilyen kísérettel, melynek semmi büne más, minthogy

valamely képzettsúlásnál fogva a gyilkos lelkiismeretében rémeket riaszt?... Gyilkosok nyugodtan akarnak aludni!... Hova az ilyen kísérettel? Megnyílik a padló és az öreg ember Zalaegerszeg tetűi közt ébred fel.

Öreg ember; teste vézna; istentől kapta testét és szemét. Szomorú, rimánkodó szeme az örökkévalóságról beszél és egy-egy sugár felhozza az ellapult, a testi hanyatlás és a szellemi elcsuklottság nyomorúságából az intelligencia fényét: — ez az agg müegyetemet járt, ócska holmijai közt valahol egy mérnöki oklevél hirdeti egy szomorú országban a törekvések hiábavalóságát...

— Uraim, én semmit sem véteitem!

De a tetű csip és agg lelkébe kétely száll: vajjon nem a dolgok természetes rendje-e, ha valaki Horthy-Bethlen korában él, nem földesur, nem nagybankár, nincs sem síófoki, sem orgoványi prédikátuma, senkít ki nem herélt, egyetlen bombát nem vetett: — akkor Zalaegerszeg és a tetű a végzete?...

Öreg mérnök tetűt takarít:

— Ah, én már oly öreg vagyok!

A tetű nevet:

— Biztos áldozat!

Öreg mérnök tetűt takarít:

— Ruhám tetű, ingem tetű; szemem gyöngé, figyelmem erőtlén!

Tetű hizik:

— Ember bukik, tetű az ur!

Öreg mérnök tetűt takarít!

— Ó, nem bírok e Bethlen-dögökkel. Fölzabálnak! Jaj nekem!

Tetűvezér:

— Csak rajta, szivni, vértcsapolni, tetűnászon fűrgén nemzeni! Kormányzó ur, miniszterelnök ur szeme vigyáz. Hogyha netán eleget nem nemzenénk, más eszközökhöz nyúl a kormánypolitika és elsöpör bennünket valami egészségügyi intézkedéssel a kegyvesztettség.

Tetűk kara:

— Rajta! Rajta nemzeni!

Tetű-fajta szapora!

Testét istentől kapta, szemét istentől kapta; ami benne isten volt: — elbukott Horthy-Bethlen tetűtől. Már földadt, hogy harcoljon velük! Nincs hozzá ereje; idegei szétetek vén testében, akaratát szétmorsolta a hiábavaló küzdelem... Teste él, szive ver, agyában nagy rémület ájult visszhangjaként kőd ül:

— Egykor én talán ember voltam, de már megszűntem ember lenni; tetű vagyok...

Husát befödik szürke mezőségek: néhol kukacok állnak. Táj, melyen rónaságok halmokkal váltakoznak. Néha megmozdul a rónaság, mintha szél borzol finom füveket; néha megrajzának a halmok, mintha a természet most teremtené őket össze atomokból és reszketnének a halmok a teremtés ihletében. Ez a tetűbirodalom! Területe: e vén emberi test. Ha az államélet zajlik, akkor tetűróna, tetűhalom élénk nyüzsgésben van; millió láb lomhán vonaglik a közélet ütenyévé... Vivát ez új társadalom!

Az ellenforradalom és konzolidációja — mely maga is mint tetű lett győztes egy eszmékre alapított politikai és társadalmi kísérlet fölött — mégis csak létrehozott egy új szocietást; e tetűszocietást ez agg test földrajzi területén.

Nagyon mélyen gyökerezettnek ez a társadalom nem mondható. Végy egy lapos fadarabot, állítsd élére és lekotorhatod e testről a rája alapított birodalom tetemes részeit! Az új szocietás gyökérhumusát, az emberhust is velesodrod? Nos hát igen: ez emberhustnak föl kell oszlani, hogy a szaba-

dalmazott tetű a feloszlásban megfogóhassék!...

Nézd! Nézd! Egy emberi kéz nyulik ki egy kabát-karból! Mily csodálatos csuklói vannak ez emberkarnak! Mily átour mozgás, mily nyüzsgés e kézfejen! Hamar egy Darwin, ki ezt az újajta lényt berendszerezze! Térdre esett pedig az az ember, testén Tetű-birodalommal, egy táborfelügyelő előtt és esdekelt:

— Kórház! Kórház!

— Dögölj meg! — szólt a felügyelő.

Eljött pedig egy napon Mikes, a kegyes püspök, hogy a bérmaszentségeket feladja a fiataloknak. Meglátta pedig a tetűt is, aki ember volt; borzadva szólt:

— Ki vagy te?

És az felelt:

Egykor ember,
Isten-finom remeké;
Most tetűknek csemege.

Szólt a püspök:

— Isten! Csodálatosak a te variációid! Legyen meg a te szent akarod! Jöjjön el a te országod! Most és mindörökre! Amen! Másnapra az öreg ur meghala.

A tetű szól:

Emberhus mulandó;
Három főnség:
Horthy, Bethlen, Tetű,
Maradandó.

(Folytatjuk.)

Borbély és Kéjgáz

— Hozzászólás némi irodalmi vitákhoz —

„... Boldogok a felkiszegények, mert övék a mennyeknek országa“

Megjelent Budapesten egy könyv ifj. Zulauszký Andor neve alatt, „Írás Adyról“ címmel. És ebben a könyvben a szerző ezt írja Ady költészetéről: „Nem komoly dolog, de leírom ezzel kapcsolatban életem első életét, amit jó anyámtól hallottam. Bizonyára mindenki ismerni fogja. A fodrászmester cégtáblát csináltatott és azt íratta rá: Borbély és Kéjgáz. Mikor megkérdezték, mit jelent az a kéjgáz, azt felelte; nem tudom, de szépen hangzik a borbélyal együtt. Ifj. Zulauszký Andor egyszóval a magyar irodalmi tábornak ahhoz a rétegéhez tartozik, amelynek Ady Andre költészete: Borbély és Kéjgáz. Elvégre ez a kijelentés önmagában is van olyan horribilis marhaság, hogy minden idegen kommentár nélkül is fölfalja ifj. Zulauszký szép törekvéseit. És akkor, amikor a hazai orgánomok problémát faragnak az irodalom csődjéből és tudakosságtól terhes fővel ülnek körül a nagybeteg irodalmat és nem veszik észre, vagy nem akarják észrevenni, hogy hol van a rákfenéje ennek a lethargikus kórnak, amelyben elcsenevészedett egész szellemi életünk. Ezzel a tudattal jöttem el Bécsbe, mert éreztem, hogy a magyar kultúrának fontos szervei szakadtak ide, valamely idegen politikák kényszerében. S azt hittem híd lehetek, vagy legalább is köve a hídnak, amely visszavezeti a magyar kultúrához ezeket az elszakadt és nélkülözhetetlen erőket. De azzal, hogy átléptem a határt és az életem látszólag elszakadt a honi eseményektől, elvesztem végleg a magyar ifjuság harcászata közül. Érzem, hogy az élet mozgalmas: — a mozgások egy szintézise! — s ahhoz, hogy éljek, jelen kell lennem a mozgásokban, mert különben elvesztem önmagam, kihullanak izmalmából a harcra szánt erők: kiáltok, de ahhoz, hogy erőm és bizalmam legyen a hangomhoz, kell hogy halljam visszaharsogni, különben elvesztem a hangomat a némaságban. Nem vehetünk részt a fiatalok felküzdesében, mert visszhangtalan néma ürben élünk. Visszatérni a mozgalmas jelenhez pedig azért nem lehet

mert innen kívülről megtaláltam a honi események egy szemléletét, amely oly fájdalmas eredmények elé állít, hogy elveszítem az ujjáépítés lehetőségének minden reményét.

Mindazokra az akadémikus polemizálásokra, amelyeket valóban az üres szalmacsépelés gesztusával üznek különböző vezérorgánomok, innen Bécsből, az emigráció sajtója útján próbálok rávilágítani. Ezt teszem ezzel a véletlenül a kezembe tévedt Zulauszký-könyvvel, amely nem tudom a véletlen micsoda különös logikájával oly módon csoportosítja magában mai szellemi életünk sarkpontjait, hogy igazoló szemléletre önként jelentkezik előttem a nemzeti szempontu kritikánk hű tükkörképeként. És teszem önmagam igazolására, magam és mesteri barátom előtt, aki bizony gyakran csóválja a fejét fölöttem, hogy miért nem megyek haza, mikor mehetnék, miért nem dolgozom otthon, hiszen elvesz a fiatalságom ebben a hangtalan életben. És azt hiszem a problémáról is megfogják találni benne a bajok fenekét — ha akarják és ha merik!

Csak egy pár részletet fogok lejegyezni ebből a könyvből, amely egész szellemi életünk tragédiájának egy kórikus torzója

Ady Endréről van szó, aki kétségtelenül a magyar szellem föl szabadulását hozta meg költészetében. S ezt a költészetet, amely a magyar ifjuság jövő életének egyetlen tápláló gyökere, így öntözi atyai kezekkel a magyar nemzeti kritika:

Hogy a harcolási modorokban milyen vitézek ifjú Zulauszkýék, erre nézve csak ennyit. Az előszóban ezt írja: „De egy valamire mindvégig vigyáztam. S akt figyelmesen átolvassa soraimat, minden gyengém mellett igazságérzetemet javamra fogja írni. A gyűlöletnek lángengert szító parázsa nem izzott a lelkemben...“ az első fejezetben már így cáfol erre a kedvességre: „Feltartóztatlan látatömög vagyok, aki utjából mindent elsöpör, ami akadályozza a legkisebb mértékben is a magyarság kifejlődését...“ Nem tudom mióta neveznek feltartóztatlan látatömögnek egy egész hétköznapi kis epeömlést — de azt hiszem, hogy ez az előkelő következetesség végig vonul az egész könyvön, sőt az egész szellemi áramlaton, amit Zulauszký Andor képvisel. Természetesen előkivánczik a buzogány is az ingujjalól és a Zulauszký-vér sűrűn emlegetni kezdi „a mindenre elszánt, öntudatra ébredő magyarságot“. Egy hosszú és már az égbekiáltó butaságaiban is unalmas fejezetben bizonyítja, hogy Ady hongyalázó, hazafiatal, trágár lélek. És ezt persze Ady legszébb verseivel akarja elérni.

Van aztán egy fejezet, amelyben a puritán Zulauszký erkölcsi felháborodásába mártogatott tollal írja meg Ady morális szegénységét, amelyről különben így nyilatkozik a szerző: „Nevetségesen hangzik e két szó egymás mellett: Ady és morál.“ „E fejezetben beszélhetünk Adynak istentelenségéről, vallásos kegyeletet sértő izléstelenségéről és a nők iránti minden tiszteletének hiányáról.“ — Ezzel kapcsolatban aztán siet Adyt, a költőt is elintézni. — „De mi is Ady, a költő, írást után figyelmesen megítélve? Költő, aki minden zsenialitása mellett is, itéleteiben korlátolt.“ És néhány sorral lejjebb ezt írja: „Ady Endre a XX. század Epikurja...“ Tehát nemcsak Ady nem imponál Zulauszkýnak, hanem Epikur sem.

Ezután következik a lírai elégtétel, amelynek kapcsán a honleányok „a Nők“ lesznek körülötmjenezve, nehogy megkísértsék nemes lelkületüket a kornak az a káros tünete, amely Ady szellemében szánt végig a magyar hantokon. Borzasztó kétségbeeséssel és elrettentő például rója sorai közé Ady szavait:

„Haj női csukák, uszatzok, faljatok.“

„Mennyire szép esztétikailag, ha a nő csókjára azt mondják: falás. És még ennél is szebb a forró női ajkak csórré való átminősítése.“ Boldog ez a Zulauszký, ez a drága és naiv férfiú, sőt minden valószínűség szerint egyházi, még mindig nem vette észre a női csórkét, a női falást!

De sokkal kedvesebb bárgyúsággal jelentkezik az „Ady érthetősége“ című fejezet-

Café-Restaurant Atlantis

Wien — Schwarzenbergplatz

Elsőrangú étkező és kávéház. Legfinomabb menü. Az előkelő magyar világ találkozóhelye. Minden este Geiger Max kitűnő zenekara hangversenyez.

Othmar Schiff

a legelőkelőbb bécsi hölgyfodrászterem
I., Kärtnering 6.

(A Bristol-szállóval szemben)

Az elegáns magyar urihölgyek találkozóhelye. Specialista a „GARÇONNE“ hajvágásban. Irányítója és vezetője az internacionális hajdivatnak.

ben derék Zulawsky, amikor beismeri, hogy „Adynak sok talpraesett hasonlatával találkozom.” Örült, kedves fiu ez az ifju. De azért szeretetreméltó naivságából nem enged, mert nagy megrökönyödéssel sópánkodik Ady érthetlensége fölött és azt mondja: „Mióta az emberiség történetét írják, senkit sem láttak koporsón nyargalásni.” De nem tudom, hogyan van általában a költészet megértésével az az ur, aki így nyilatkozik

„Bus, rozzant konflinak ölébe
Dobom magam s árvaságom,
S kullogok a pesti utcákon
Üzött kutyaként felve...”

Még az sem menti meg, ha minden ember előtt elsőnek kullog egy bus konflis ölébe. Ez a kifejezése a képtelenségek képtelensége. Vagy kullog és nem ül kocsiban, vagy kocsiban ül és akkor nem kullog. Hát mondják kérem, nem öröm egy ilyen értelmes embert tudni e különben oly dekadens világban. Hát nem? No de be is mutatkozik több oldalról is, bár igaz ugyan, hogy Róbert de Montes-Quion-Fézensac gróf idült paralízisét is Ady érthetőségének a rovására írja, viszont ez neki, mint kiváló vitaközönség, jogában áll, hiszen ő úgy is mindent betud bizonyítani (ebből gondolom különben, hogy valami papféle lehet!) Erről a képességéről ő maga számol be a következők során.

„Bajvívós volt itt: az ifju Minden
Keresztül dőtte Titok-dárdával
Az én szivemben a Haláliszívét
Am él a szivem és él az Isten”.

Volt valaki az ismerőseim körében, aki ennek tudott magyarázatot adni. En épp ugy nem értettem meg magyarázatát, mint Ady ezen mottóját. Igyekeztem az illetőt e sorok érthetlenségéről meggyőzni. Hiába! A küzdelmet feladtam. De helyette felsoroltam a más érthetlenségét. S a versenyt, tanuk előtt, én nyertem meg. Most a miniszteri titkár ur adta föl a küzdelmet. Megvertem x : 1 arányban. — Itt aztán már jó lesz nekünk is földelni a küzdelmet, ha nem akarjuk, hogy a „miniszteri titkár ur” gyász sorsára jussunk.

Csak még egyet. Amikor megszólal Zulawsky vészharangja „S engem az Ady-kérdésben senki sem fog nyugton látni addig, ha mindjárt egész életembe kerül is, amíg nem látom, hogy új erkölcsrontó könyveit szántúzik az iskola falai közül s magyar családok bibliás asztaláról... Ma tollal, holnap élőszóval, de ha kell, holnapután korbáccsal küzdök céloimért, a magyar ifjuságért, a családi élet szentélyeért” — Tessék igyenni a harc barátságos menetét. „En szilárd elszántsággal és rövid idő alatt akarok végezni vele. Csak az Adytábor csúri-csavarja nagyságát évek óta. És nem merészel kiállani, nem meri elfogadni az odadobott keztűt, mert érzi az Adytábor maga is, az Ady-versek erkölcsi bázisának hiányát”.

De azért Zulawsky egy végtelenül bájos fiu, aki elismeri, hogy az az Ady egy tehetséges kezdő volt és hogy voltak szép versei is. Sőt, a könnyebb áttekinthetőség kedvéért statisztikát állít föl, amelyben a következő vezércímek alatt csoportosítja Ady verseit. „Verseinek száma — Könyvemben megemlített szép verseinek száma — Könyvemben felhasználta és érthetőség, hazafias vagy erkölcsi szempontból kitagasztható verseinek száma — És utána szerényen megjegyzi, hogy „Kiviláglik ezen statisztikából, hogy kifogásolható — s nem költőileg kifogásolható versei minden versének 34—36 százaléka.” Hát nem határtalanul bájos fiu ez a Zulawsky; kimutatja a számokban, hogy mennyiben bevehető s mennyiben eltiltandó Ady költészete.

Nem tudom, kik, hol és hogyan fogják olvasni ezt a kis írást, azonban nem hiszem, ne találná meg mindenki minden különösebb kommentálás nélkül az események egy fájdalmas tanúságát ezekben a sorokban.

Tehát így fest az a kátyu, amibe belekerült a magyar művészet, így fest az a

kopasz ugar, amelyen sohasem fog kihajtani az egyetemes emberi szocializmusa a kultúrának, ahol sohasem fog megserkenni a mag, amely új erőt, új életet és új hitet érlel.

Ezt jelenti ifj. Zulawsky Andor „Írás Adyról” című könyve. Egy véletlen tollam alá botlott panasz. Különben semmi. Végzetesen semmi...

Pál Ferenc

NyilatKoznak a leobeni magyar munkások

Az „Est” rosszindulatu gonosz machinációja, hogy a Leobenben dolgozó emigráns magyar munkásokat belekeverje a Horthy és Seipel elleni merényletek ügyébe, súlyos kudarcot vallott. Az osztrák rendőrség minden kétségen felül megállapította, hogy nyoma sincs Leobenben anarchista szövetségnek és a magyar emigráns munkásoknak semmi köze nem volt a merényletekhez. Az „Est” ennek ellenére sem fujt visszavonulót. Egy mondattal tér napirendre a bécsi nyomozás eredménye felett, hogy: nem a budapesti rendőrség presztizséről van szó. Hát az igaz. Presztizsről, amely nincs, nem lehet beszélni. A leobeni magyar munkások a következő nyilatkozat közzétételét kérték az „Ember”-től:

Az „Ember” 23-ik számában, a budapesti rendőrség a fia állítása, miszerint Pál Árpád Párisba utazott volna a többiekkel egyetemben, már megcáfoltatott. Mindennek dacára a budapesti rendőrségnek, valamint több reakciós lapnak, vezérhelyen az „Az Est”-nek nem volt elegendő eme iskola.

Az „Az Est” június 5. számában újabb adatokat közöl, egyrészt bécsi munkatársa információja, másrészt az itt volt és még részben itt tartózkodó budapesti detektívek jelentése alapján, amelyben természetesen továbbra is iparkodnak, az itt kötelességüket hűségesen és becsületesen végző osztrák hatósági közegek félrevezetésével az emigrációt kompromittálni.

En részéről, aki 1921. év óta, mint mester dolgozom Leobenben és ki az itteni elvtársaim munkaelhelyezkedési viszonyaival lehetőleg tisztában vagyok, az összesség nevében a leghatározottabban tiltakozom ama aljas, hazug, légből kapott vádak ellen, amelyeket az „Az Est” fenti száma közölt. Védekezésre szükségünk nincs, de a mi szerény munkási felfogásunk azt diktálja, hogy igenis szükséges egyetlen lapunkban rámutatni a budapesti lapokban közölt, hazug fantáziával telt dolog lehetetlen mivoltára.

1. Nem felel meg a valóságnak Pál Árpád Párisba való utazása és ennél az egyszerű oknál fogva még kevésbé ottani letartóztatása.

2. Soha semmiféle Károly Pirovics bányászati tisztviselőről sem én, sem elvtársaim nem hallottunk és ennél az egyszerű oknál fogva, nem lehet a budapesti rendőrség fantáziájában megszületett 35—40 tagból álló anarkistablock vezére.

3. Zelenka Gyula vezérhelyetteségét anno dacumál, a fenti pont cáfolja meg, különben is szintén egyike ama becsületes munkásoknak, ki második éve egy és ugyanazon helyen dolgozik, Leobent még el nem hagyta. Nem pedig mint róla is, a lapok már innen való szökését közölték.

4. A Kaffee „Post”-beli anarkista főhadiszállásról a fenti sorok beszélnek, ehhez még csak annyit, csak én jó magam 4 év óta kizárólag ezt a helyiséget látogatom, tekintettel arra, hogy munkaösszeköttetés áll fenn, de itt semmiféle összejövetelekről soha nem hallottam és ezért még kevésbé vehettem azokon részt.

5. Ami a hamis okmányok és oklevelek megszerzését illeti, ugy erre vonatkozólag azt hiszem és hisszük, hogy az itt nyomozást végző magyar oligarchia mint mindenre, ugy erre is megkapta az őket támogató helyi hatóságoktól a választ, itt ilyenre még egy emigráns társunknak sem volt szüksége, mert még egy sem hagyta el munkahelyét.

6. Hogy nekem Chlepkó nevezetű elvtárs hamis okmányok megszerzésében munkatársam lett volna, ennek ellenkezőjét a fentiek bizonyítják, másodsor meg édesmindnyájunk tudtával a nevezett elvtárs Bécsset, hol családjával lakott és dolgozott, jobb

munkaviszony kilátása alapján, még 1922-ben hagyta el (külföldre utazott) és ott ma is egy és ugyanazon helyen, mint munkavezető becsületesen keresi meg a családja létfenntartásához szükséges kenyeret.

7. Az állandó gráci utazások lehetetlen mivoltát fentiek bizonyítják.

8. Amily örömmel vettük ama hírt, hogy végre 5 év után mi előttünk is megnyílnak szeretett magyar otthonunk kapui és hogy az emigráció likvidáltak, oly annyira ábrándultunk ki a pesti rendőrség eme ellenünk újból megindult hajsza után és ezek után mindnyájan alaposan meg fogjuk gondolni, hogy ugy mint eddig, sajnos minden államnesztianak, azaz likvidálásnak beugorjunk-e?

9. Végül ki kell jelentenünk, hogy sem én, sem az általam ismert elvtársaim, soha semmiféle nevezetű Javurek egyénről, még kevésbé Pottenstein nevezetű faluról nem hallottunk és nem ismertünk.

Ezen (?) által Dr. Seipel kancellár ellen intézett becsületes merényletet a legmélyebben elítéljük és magunk is osztozunk minden jóérzésű ember megdöbbenésében. Mindenkor a legmesszebbmenő tisztelettel adóztunk személye iránt, mint oly iránt, ki a menedéjogot a legliberálisabban és leghumanusabban kezelte.

Kérjük szerkesztő urat eme nyilatkozatunknak legközelebbi számában helyt adni és maradunk elvtársi üdvözzettel Leoben és környékbeli emigráns elvtársaink nevében
Árpád Pál, Bandli Ferenc

Főszerkesztő és kiadótulajdonos:

GÖNDÖR FERENC

A szerkesztésért felelős RENGÉR JOZSEF
V., Leilgebgsasse 14. I.

Szerkesztőség és kiadóhivatal V., Hamburgerstrasse 20., II/7.

Prágai szerkesztőségünk:

Praha Vinohrady Zizkova 12.

„SLAVIA” szállítási vállalata

Internacionális
szállítások. Sa-
játraktárházak, WIEN, I., Fischhof 3
áruhitel. Stb. Telefon: 68108, 61006, 58419

Baden Kirándulók Baden
találkozó helye
HOTEL-RESTAURANT
„STADT WIEN”
ELSORANGU
ÉTELEK ÉS
ITALOK
AMERICAN-BAR
TULAJDONOS: FRANZ KUBELKA

Franz Diglas

étkezője és mintaborpincéje

Schwechati söresarnok

Wien, I., Singerstrasse 6

Elsőrangú konyha, déli menü
Minden este nagy hangverseny!

MAGYAR CSEMEGEEKERESKEDES

IV., Margaretenstrasse 13.

Állandóan friss prágai sonka. — Felvágott. Sajt. Figyelmes kiszolgálás.

Centralbad

A legmodernebb gőz és kádfürdők

Wien, I., Weihburgg. 20 Tel. 77-401

Nyitva 8—1-ig: hétfőn, szerdán, csütörtökön, pénteken és vasárnap
8—5-ig: szombaton. Kedden zárva

CIRKUSZ CENTRAL

Telefon 42-2-95 II., Praterstern Telefon 42-2-95

Ma és naponta! 8 órakor este Ma és naponta!

a saison sláger:

India Bécsben 50 oroszlánal

Egy ünnepély a gwaliori maharadzsanál.
Nagy kiállításos revü 120 szereplővel.
Indiai fakirok. — Nagy Bajader-ballet.
— Elefánt. — Teve. — Ló és a többi.

Schneider Alfréd kapitány az
Minden szombat délután fél 5 órakor
gyermekelőadás olcsó helyárral. Min-
den vasárnap 3 előadás: fél 4-kor,
fél 6-kor és háromnegyed 8-kor este.

Állatkert a Central Cirkusz mellett. Naponta délelőtt
10 órától nyitva.
Beléptidj: Felnötteknek 5000 K. Gyermekékeknek 3000 K. — **Magyar Buffet!!**

PALMA

Bejárt már Okos ur sok országot, százat
Nem csoda, ha közben egy kicsit elfáradt
Ha fáradt is hősünk, a járása kecses
És hogy a Palmatalp mindenképen becses,

Látszik abból is, hogy Okos ur egy évig
Nagy-Afrikát egy pár talpon járta végig.
De ez mind nem elég, higgyék el most a szóm
Ugy néz ki Palma-talpa mintha most vette vón

CAFÉ MADRID Wien, II., Praterstr. 76.
Esténként

Csicsó Gyula

Oligánypriás és zenekara hangversenyez
Minden hétfőn, csütörtökön és szombaton
reggel 3 óráig nyitva!

Korzó kávéház II., Praterstr. 54

Naponta „MERKUR” internacionális
zenekar. Magyarok találkozóhelye!

LEOPOLD ASCHER BRUDER

különlegességi áruház női kabátok, kosztüm-ruha és bluzokban, Husvétii occasiós
árak. A leggazdagabb választék

WIEN, VII.,
MARIAHILFERSTRASSE 50 SZ